

Programové prohlášení vlády

24. 4. 1968

Vážené soudružky a soudruzi poslanci, vážení hosté!

Vláda Národní fronty předstupuje před Národní shromáždění v období, kdy národy naší země vykročily po cestě, kterou ukázala a otevřela poslední zasedání ÚV KSČ. Je to cesta socialismu uplatňujícího demokratická práva občanů a řešícího životní potřeby obou našich národů, Čechů a Slováků.

Vycházejíc z akčního programu Komunistické strany Československa, vedoucí síly naší socialistické společnosti, chce vláda naplňovat a dále rozvíjet zejména ty jeho části, které jsou obsahem její činnosti. Činí tak proto, že v tomto akčním programu jsou všestranně vyjádřeny zájmy a potřeby všech občanů státu, obou našich národů, všech tříd a vrstev společnosti. V tomto smyslu je jeho naplnění věcí celé Národní fronty i vlády republiky, která jej chápe jako významný politický dokument této etapy rozvoje naší socialistické společnosti.

Pro toto období je příznačný mimořádný vzrůst aktivity společenského a politického života a vysoká angažovanost občanů, kteří nejen sledují s velkou pozorností vnitropolitický vývoj, ale zároveň aktivně přispívají svými podněty a připomínkami k formování společenskopolitických rozhodnutí. Shodně s názory široké veřejnosti vláda soudí, že základním smyslem současného dění je konstruktivně rozvíjet všechny společenské, politické i ekonomické články našeho socialistického života a současně plně uplatňovat práva, svobody a zájmy všech občanů státu.

První krok k tomu znamená překonat vážné deformace, vzniklé v minulém období. Vláda přitom chce svou činností zachovat a dále rozvíjet pozitivní hodnoty, které byly vytvořeny v uplynulých letech, podporovat růst hmotného a kulturního bohatství společnosti, upevňovat mezinárodní postavení státu. Může při tom vycházet z toho, že předchozí etapa našeho společenského vývoje byla obdobím, v němž jsme konsolidovali státní moc pracujícího lidu, vybudovali socialistické společenské zřízení a dosáhli mnoha úspěchů v rozvoji ekonomiky státu i v kulturní oblasti. Na to vše chce vláda navázat svým programem, který považuje za krátkodobý vzhledem k rozsahu úkolů, jež musí naše společnost na své socialistické cestě řešit.

V dosavadním systému nebyly dostatečné záruky proti působení osobní moci a jeho centralistické direktivní metody řízení nepříznivě ovlivňovaly rozvoj společnosti a hospodářství. Tento systém zkresloval socialistický charakter státních a společenských orgánů a neumožňoval pracujícím dostatečně uplatnit schopnosti a tvůrčí iniciativu a vyvolal jejich občanskou pasivitu.

V tomto systému ani vláda republiky neplnila všechny své ústavní funkce. Neuplatňovala vždy svou samostatnou pravomoc a odpovědnost, ve vládní politice se málo uplatňovala politická role Národní fronty. Důsledkem tohoto stavu bylo, že se nevytvářely správně ani vztahy mezi vládou a Národním shromážděním.

Nyní jde o to, spojit v socialismu vědeckotechnický pokrok s demokracií a humanismem tak, jak to odpovídá dobrým tradicím našeho lidu. V tomto úsilí celé naší společnosti považuje

vláda za nutné zdůraznit, že za vývoj socialistické společnosti v naší republice cítí svou odpovědnost především před vlastním lidem, jemuž je vlastní hluboké internacionální cítění.

Tomuto snažení odpovídá i struktura a složení vlády. Nová vláda je skutečně vládou Národní fronty. Ve své další činnosti bude vláda ve spolupráci s orgány Národního shromáždění a Národní fronty usilovat o to, aby se do její práce intenzivněji zapojily ostatní politické strany a všechny naše společenské organizace a skupiny. Je třeba dát další možnosti politickým stranám, společenským skupinám i občanům bez stranické příslušnosti podílet se na vládě. V nejbližší době budou k tomu učiněny první kroky. Budou jmenováni do funkcí noví náměstci ministrů vybráni již podle těchto principů.

Vláda bude plně vykonávat všechny své ústavní pravomoci a cítí se před Národním shromážděním také odpovědná za plnění svých povinností, jež vyplývají z postavení a funkcí nejvyššího výkonného orgánu státní moci, které jí ukládá ústava a ostatní zákony.

Vláda bude svým podílem působit na to, aby se socialistický stát rozvíjel jako demokratický řád, v němž základní pravidla určují socialistické vymoženosti lidu, zákony a právo. Bude plně dbát ústavních práv a svobod občanů i postavení podniků zaručeného právními normami. Ve své politice se bude řídit zásadou, že nestačí práva jen deklarovat, ale že je nezbytné je také náležitými prostředky chránit a umožňovat jejich prosazování. Za důležité záruky toho, že rozhodování státních orgánů nebude ovlivňováno subjektivismem, neodborností, libovůlí nebo prvky anarchie a neodpovědnosti, považuje vláda zásadu rozdělení pravomoci a zásadu vzájemné kontroly státních orgánů.

Vláda vítá oživení činnosti Národní fronty. Je si vědoma, že Národní fronta sdružuje všechny politické strany a dobrovolné společenské organizace na společném programu socialistické výstavby, reprezentuje všechny sociální vrstvy a zájmové skupiny, oba naše národy a všechny národnosti v naší společnosti. Ve své činnosti bude vláda zabezpečovat celkové zájmy a potřeby naší socialistické společnosti tak, aby v nich našly uplatnění dílčí, skupinové zájmy a aby byly respektovány potřeby občanů a chráněna jejich práva.

Rozvoj socialistické společnosti je podmíněn angažovanou činností tříd a společenských skupin. Předpokládá to, že politická a sociální práva dělnické třídy, družstevního rolnictva a inteligence budou uplatněna ve větší šíři.

Budeme vytvářet všechny politické a hospodářské předpoklady pro spravedlivé a rovnoprávné postavení jednotlivých tříd a sociálních skupin obyvatelstva, které odpovídá jejich úloze v naší společnosti, jakož i podmínky pro upevňování jejich vzájemné spolupráce a demokratické jednoty.

Vláda je si vědoma historického významu, který v nynější etapě přísluší dělnické třídě. Na její angažovanosti, uvědomění, na jejím pracovním úsilí i politické vyspělosti závisí další socialistický vývoj této země. Jde o to, aby dělnická třída splnila svůj úkol v revoluční přestavbě společnosti a aby uplatnila své skutečné zájmy. Dělníci jsou spjati s úsilím o novou techniku, o pokrok a efektivnost ve výrobě, jsou bezprostředně zainteresováni na změně svých životních a pracovních podmínek. Jejich zájmem je pokrok nejen ve výrobě, ale v celé naší společnosti. Vláda počítá s tím, že dělnická třída se politicky i společensky aktivizuje, že odborové organizace plně uplatní svou úlohu a kolektivy pracujících posílí demokratický vliv na řízení výroby.

V našem společenském životě i v našem hospodářství musí najít své místo a plné uplatnění také družstevní rolnictvo, které spojuje s dělnickou třídou řada svazků. Při úsilí o zrovnoprávnění zemědělství s průmyslem se budeme opírat o družstevní rolníky a v souladu se závěry VII. sjezdu JZD budeme podporovat vznik celostátní družstevní zemědělské organizace a počítat s ní jako s významným partnerem. Vláda vytvoří všechny nezbytné podmínky pro jistotu a stabilitu družstevního podnikání a pro zvýšení jeho prosperity. Přednosti pokrokové družstevní velkovýroby jsou nesporné a vláda se za její další rozvoj postaví vždy se vší svou autoritou.

V životě našich národů příslušelo vždy významné místo inteligenci. Platí to tím více o dnešku, kdy se naše inteligence stala inteligencí lidovou, socialistickou. Na všech úsecích života naší společnosti, ve výrobě, kultuře, v péči o život člověka, o jeho zdraví i vzdělání, všude má inteligence své důležité místo a poslání. Vláda plně oceňuje společenský význam její práce, a chce proto vytvářet pro tvůrčí aktivitu inteligence nejlepší podmínky a podporovat jednotu mezi inteligencí a ostatními pracujícími. Tato jednotu se vytváří jak v procesu výroby, tak i všude tam, kde se uplatňují skutečné společenské zájmy a společenský pokrok.

Ke všem třídám a sociálním skupinám naší společnosti patří mladí lidé, ať již jako jejich součást nebo jejich budoucí směna. Vláda cítí svoji odpovědnost za přípravu mladých lidí i za to, v jakých podmínkách mladí lidé žijí a vstupují do života.

Vážnou pozornost bude vláda věnovat společenskému postavení žen. Jsme si vědomi, že ani u nás není vše v pořádku, přestože rovnoprávnost žen je zakotvena v ústavě.

Aby se tato stěžejní zásada skutečně naplnila, je nutno stále přijímat a provádět praktická opatření na nejrozmanitějších úsecích státní a společenské činnosti. Vláda proto připraví především koncepci společensky a ekonomicky žádoucí aktivity žen a bude se zabývat zejména správným územním rozložením pracovní příležitosti.

Uvážíme i některé dosahy pracovněprávních předpisů, jejichž některá ustanovení - jak se ukazuje - byť dobře myšlená, se v praxi obracejí proti oprávněným zájmům některých skupin pracujících žen.

Vláda je si vědoma, že pracujícím ženám a matkám připadá kromě jejich pracovních závazků valná část starosti o rodinu a výchovu dětí, proto žádá všechny státní orgány a instituce, především pak národní výbory, aby ke všem připravovaným opatřením, která se mohou dotknout zájmů pracujících žen a matek, si vyžadovaly stanoviska Čs. svazu žen a spolu s ním hledaly řešení, která pomohou postupně zlepšovat skutečné postavení žen v naší společnosti. Vláda sama bude v tomto duchu úzce spolupracovat s ústředním výborem Čs. svazu žen.

Ve svých opatřeních bude vláda usilovat v rámci svých možností o zlepšení materiálního zabezpečení starých lidí, které jim umožní důstojný a zasloužený odpočinek. Velkou péčí budeme věnovat zlepšení materiálního zabezpečení aktivních účastníků odboje, jimž patří vděčnost a úcta našich národů.

V práci státních orgánů se musí spojovat demokratismus s odborností a vědeckým řízením. Vláda přitom bude důsledně čelit byrokratizaci státních orgánů a administrativní monopolizaci moci. Bude dbát kritiky a podnětů, které se obrážejí ve veřejném mínění. Zároveň bude zabezpečovat plnou a pravdivou informovanost veřejnosti o vládních pracích,

aby si každý mohl vytvořit správný úsudek a aby se veřejné mínění nevytvářelo na základě nesprávných nebo neúplných informací. Vláda se obklopí kvalifikovanými odborníky z Akademie věd, vysokých škol, ústavů a z praxe. Bude svá opatření opírat o výsledky jejich práce i o pokrokové zkušenosti odborných pracovníků a funkcionářů ze všech oblastí společenského života.

Vrcholným orgánem, jemuž vláda za svou práci odpovídá, je Národní shromáždění. Vláda bude vyvíjet takové metody a formy své práce, aby nejvyšší zastupitelský sbor mohl celou její činnost plně kontrolovat. Vůči Národnímu shromáždění bude vláda více než dosud vystupovat jako kolektiv, zejména při přípravě návrhů zákonů. Vláda bude častěji než dosud předstupovat před Národní shromáždění se zprávami o závažných otázkách vnitřní i zahraniční politiky, s prohlášeními k celkové linii vládní politiky, aby mohl nejvyšší zastupitelský sbor lidu reálně působit na řešení koncepčních otázek. Vládní návrhy, zejména návrh státního rozpočtu, bude vláda připravovat tak, aby Národní shromáždění mělo možnost rozhodnutí opravdu ovlivnit.

Odpovědnost vlády i jednotlivých jejích členů Národnímu shromáždění je hlavní formou odpovědnosti vlády občanům, lidu.

Všechny tyto zásady bude vláda důsledně uplatňovat ve své práci při plnění úkolů, s nimiž předstupuje v tomto svém programovém prohlášení před všechen čs. lid.

Především považuje vláda za nutné uvést v život opatření, která umožní důslednou demokratizaci života naší společnosti, nově upraví státoprávní vztahy na základě důsledného uplatnění rovnoprávnosti obou našich národů, opatření, jež budou chránit demokratická práva a svobody občanů, posílí záruku zákonnosti, právní jistoty a socialistické spravedlnosti a budou chránit veřejný pořádek a bezpečnost občanů i republiky.

Vláda pokládá za svůj přední úkol výrazně přispět podle své pravomoci a odpovědnosti k novému uspořádání státoprávních vztahů mezi oběma našimi národy. Základními principy společného státu dvou rovnoprávných národů - Čechů a Slováků - jsou rozvoj národů a národnosti, socialismus a jednota. Rozbor dosavadního vývoje státoprávního uspořádání vztahu Čechů a Slováků ukazuje, že nynější asymetrické uspořádání nevytvořilo pro oba národy stejné záruky rovnoprávné účasti ani na řešení vlastních záležitostí, ani na řešení záležitostí společných. To, že národní orgány byly vytvořeny jen na Slovensku a že celostátní orgány plnily zároveň funkci českého národního orgánu, znemožňovalo v samém základě uplatnit zásadu rovný s rovným. K tomu ještě přistupovala nesprávná praxe, která vytvářela nedorozumění a ovzduší nedůvěry. To vše oslabovalo vztah k centrálním institucím společného státu, ochuzovalo oba naše národy, obě naše národní kultury.

Vláda se plně připojuje k závěru vyjádřenému v akčním programu KSČ, že pro rozvoj naší společnosti, pro upevnění jednoty československého lidu a pro vzájemnou důvěru je nezbytné provést zásadní změnu ve státoprávním uspořádání vzájemných vztahů obou národů, a to na zásadě socialistické federace. Tato úprava státního soužití je v životním zájmu občanů obou národů; jejich úlohu a angažovanost za nové státoprávní uspořádání je třeba náležitě docenit a rozvinout.

Zvláštní pozornost bude vláda věnovat tomu, aby federativní uspořádání státu se projevilo v oblasti řízení ekonomiky. Vláda vychází z toho, že příští federativní uspořádání našeho státu uvede do pohybu jak v českých zemích, tak i na Slovensku takové významné síly ekonomického rozvoje, jako je národní uvědomění a odpovědnost každého našeho národa za

výsledky svého hospodářství. V československé ekonomice, jež je integrací dvou národních ekonomik, řízených českými a slovenskými národními orgány, bude vláda podporovat rozvoj progresivních integračních procesů, jejichž základem je existence jednotného trhu a jednotné měny. Takto chápaná ekonomická integrace se nebude rozvíjet vrchnostenskými administrativními metodami, ale prosazováním zásad nové soustavy řízení, na základě národohospodářské racionality při oboustranných výhodách a při respektování zásady rovný s rovným.

Vláda si je vědoma dalekosáhlého významu těchto kroků, jimiž budou uskutečněny leninské principy národnostní politiky v našem státě.

Právě pro závažnost věci, avšak i pro její naléhavost vláda zajišťuje, aby potřebné práce byly zahájeny bezodkladně.

Vláda pokládá za svou ústavní povinnost podílet se zejména na vymezení vládní a výkonné činnosti národních orgánů v souladu s ústavní úpravou zákonodárné činnosti. K tomu bude třeba vymezit záležitosti celostátní povahy, aby mohly být všechny ostatní záležitosti plně v pravomoci a odpovědnosti národních orgánů. Pro ústřední státní orgány s celostátní působností počítá vláda s institucí státních tajemníků podle národnostního hlediska a s takovou úpravou, která ústavně vyloučí možnost malorizace v zásadních otázkách, zejména v otázkách státoprávních vztahů obou národů.

Je nepochybné, že důsledné řešení této problematiky ovlivní další výstavbu národních výborů, administrativně územní členění státu a uspořádání centrálních orgánů a že úzce souvisí s provedením voleb do zastupitelských orgánů. Vláda s takovým vývojem počítá a příslušné návrhy náležitě propracuje, jak si závažnost takového rozhodnutí vyžaduje, připraví je k diskusi a po jejím zhodnocení ke konečnému rozhodnutí a provedení.

V dosavadním systému a zejména v jeho praktickém uskutečňování se nedostatečně mohly rozvíjet všechny možnosti, které jsou vlastní socialismu. A přece pouze socialistické společenské zřízení má skutečné předpoklady pro plné rozvinutí svobody občana, člověka - tvůrce. Reálné uplatnění občanských práv je zároveň nezbytným předpokladem pro rozvoj socialismu a pro naplnění jeho hluboce demokratické a lidské podstaty.

Proto považuje vláda za svůj základní úkol zabezpečit podmínky pro všestranný rozvoj občanských práv a svobod, především politických, jakož i ostatních osobních práv člověka a občana.

Jednou z podmínek zdravého vývoje socialistické společnosti je též aktivní a rovnoprávná účast národností žijících v ČSSR na politickém, hospodářském, kulturním i veřejném životě. Proto vláda ve spolupráci se Slovenskou národní radou vypracuje návrhy právních a jiných záruk politické, hospodářské a kulturní rovnoprávnosti Maďarů, Poláků, Ukrajinců i Němců, aby zabezpečila, přiměřeně k počtu a osídlení, takové postavení a práva jednotlivých národností, která jim zaručí plný národní život i rozvoj národní osobitosti.

Ve vztahu k církvím a náboženským společnostem vychází vláda z předpokladu, že věřící občané jako plnoprávní členové naší společnosti se aktivně a iniciativně účastní řešení všech záležitostí naší socialistické republiky.

Budeme dbát, aby byla respektována ústavní svoboda náboženského vyznání a přesvědčení, které nesmí být překážkou vzájemného lidského porozumění. Od církví a jejich duchovenstva pak očekáváme plnou loajalitu a konstruktivní pomoc spočívající na myšlenke jednoty našeho socialistického společenství.

Vláda vypracuje a předloží Národnímu shromáždění rozbor a tyto návrhy

- návrh nové právní úpravy na úseku práva spolčovacieho a shromažďovacieho. Při přípravě návrhu zákona využije vláda všech podnetů Národního shromáždění i vědeckých pracovišť, zabezpečí účast Národní fronty tak, aby nová právní úprava vytvořila demokratickou základnu pro iniciativu a aktivitu občanů, pro možnost uplatnění osobních zájmů a zálib lidí a jejich jednotlivých skupin v rozmanitých formách zájmové občanské a společenské samosprávy;

- návrh nového tiskového zákona. Přitom bude vycházet z požadavků týkajících se zrušení cenzury a administrativních opatření, která omezují vydávání tisku a uplatnění plné odpovědnosti autorů, redaktorů a vydavatelů za pravdivost uveřejňovaných informací. V této souvislosti vláda rovněž přezkoumá rozsah skutečností, které v zájmu bezpečnosti státu musí zůstat utajeny;

- rozbor a příslušné návrhy na úpravu vydávání cestovních dokladů a na úpravu předpisů o vystěhovalectví. Vláda bude při tom vycházet z toho, že občan má zásadně právo na vydání cestovního dokladu opravňujícího k cestě do zahraničí a že toto jeho právo smí být omezeno pouze dočasně a z důvodů zákonem výslovně stanovených;

- rozbor trestního zákona, trestního řádu, zákona (č. 38/1961 Sb.) o místních lidových soudech a zákona (č. 60/1961 Sb.) o úkolech národních výborů při zajišťování socialistického pořádku a návrhy, jak posílit jednotnost systému v boji s protispolečenskou činností a zvýšit na tomto úseku záruky, že bude dodržována zákonnost;

- po všestranném zhodnocení dosud platné úpravy, provedené za účasti odborníků teorie i praxe, doporučí vláda takové konečné řešení, které posílí záruky zákonnosti, procesní nezávislosti vyšetřování, ochrany práv obviněných, včetně práva na obhajobu, jakož i maximální záruky soudcovské nezávislosti, jež musí natrvalo vyloučit možnost kabinetní justice a zabezpečit důslednou rovnost všech občanů před zákonem a soudem;

- urychleně předloží vláda návrh na vyčlenění nápravných zařízení a věznic, ve kterých se vykonává vyšetřovací vazba, z resortu ministerstva vnitra a návrhy na takovou organizaci a náplň jeho činnosti, která zabezpečí ministerstvu vnitra jeho postavení jako ústředního orgánu státní správy, odpovědného vládě a z hlediska ústavně politického pak Národnímu shromáždění. Kompetence a odpovědnost ministerstva vnitra bude zahrnovat organizaci vnitřní správy státu, ochranu veřejného pořádku, práv a majetku občanů, ochranu bezpečnosti republiky na úseku veřejné bezpečnosti a státní bezpečnosti;

- pro posílení záruk zákonnosti ve státní správě a pro záruku ochrany občanských práv zabezpečí vláda, aby byly dokončeny práce na návrhu zákona o náhradě škody způsobené nezákonným rozhodnutím, aby byly prozkoumány další možnosti soudně přezkoumávat správní rozhodnutí a aby v souvislosti s přezkoumáním postavení a úkolů prokuratury dostali občané potřebné právní prostředky samostatně se domáhat soudní ochrany práv a oprávněných zájmů.

K obnovení důvěry v socialistickou spravedlnost a zákonnost je bezpodmínečně nutno odstranit následky hrubých deformací, k nimž došlo v trestním soudnictví. Proto vláda pokládá za svůj mimořádně naléhavý úkol předložit návrh zákona o rehabilitaci občanů nezákonně postižených v procesech z let 1949 a dalších let a učinit vše pro nápravu spáchaných křivd. Vláda připraví též právní úpravu, která umožní odčinit důsledky křivd, které byly v tomto období občanům způsobeny hrubým porušením zákonnosti mimo oblast soudní represe.

Vláda zdůrazňuje, že všude tam, kde to dovolují platné zákony, mají už nyní příslušné orgány přikročit k nápravě nezákonnosti a k odčinění jejich důsledků a nečekat na vydání příslušného zákona.

Vláda vychází z toho, že nelze uvažovat o rehabilitaci tam, kde postižení jednotlivce bylo důsledkem revolučních změn, které vyllynuly z historicky opodstatněného třídního charakteru zákonodárství socialistické revoluce.

Vůči osobám, které se vědomě provinily hrubým porušením zákonnosti, zneužitím moci a služebních funkcí, budou vyvozeny spravedlivé důsledky.

Jedním z předpokladů, že práva a oprávněné zájmy občanů i organizací budou plně respektovány a že budou zabezpečovány i zájmy státu, je dobře fungující vnitřní správa státu, racionálně uspořádaná a pracující pod veřejnou kontrolou.

Vláda bude soustavně věnovat tomuto úseku státní činnosti zvýšenou pozornost, bude důsledně dbát o plné uplatňování zákonnosti ve státní správě, neboť je si vědoma toho, že je to důležitá veřejná služba občanům i podnikům a zároveň významný nástroj vlády k provádění státní politiky a k ochraně zájmů státu. Přitom bude plně respektovat, že jde o státní správu založenou na demokratických principech a řešící své úkoly demokratickou cestou.

Vláda oceňuje záslužnou práci národních výborů v období revoluce a socialistického budování, proto bude v souladu s rezolucí XIII. sjezdu Komunistické strany Československa dále posilovat postavení národních výborů a prohlubovat demokratické principy v jejich práci. Předloží návrh, aby národním výborům byla při zabezpečování ochrany veřejného pořádku a při výkonu dopravní bezpečnosti podřízena Veřejná bezpečnost.

Zvýšenou pozornost bude vláda věnovat hospodářství řízenému národními výbory, a to zejména zkvalitněním a rozšířením služeb uspokojujících nejrozmanitější potřeby občanů. Vláda též předloží návrh zákona o drobné podnikatelské činnosti v oblasti služeb a řemeslnické výroby a provede další opatření, která povedou ke komplexnosti městského hospodářství.

Při řízení národních výborů bude vláda prosazovat, aby byly ochránci veřejných zájmů, aby vůči podnikům účinně chránily občana-spotřebitele, aby při řízení svých podniků nenahrazovaly jejich vedení, ale účelně využívaly ekonomických nástrojů a aby sledovaly, jak tyto podniky zabezpečují potřeby občanů.

Naléhavost uvedení akčního programu v život vyžaduje, aby se všech těchto úkolů ujaly dosavadní národní výbory bez odkladu. Mají před sebou povinnost ještě před volbami zabezpečit zpracování volebních programů v duchu akčního programu. Dále mají připravit

předpoklady k zabezpečení příštích voleb a zaměřit a organizovat práci svých orgánů podle nového zákona o národních výborech.

Změny v organizaci a ve struktuře národních výborů i v administrativně územním členění státu úzce souvisí s budoucím novým státoprávním uspořádáním a vyžadují důkladného rozboru a takového řešení, aby státní správa fungovala demokraticky, účelně a hospodárně. Vláda proto považuje za správné neprovádět až do celkové realizace státoprávního uspořádání jednotlivé změny ve struktuře a organizaci národních výborů ani v administrativně územním členění státu.

Vzhledem k politickému, ekonomickému a celospolečenskému dosahu a významu činnosti státní správy jsou nezbytné široké politické a odborné znalosti všech jejich pracovníků v ústředních orgánech i v národních výborech.

Soudružky a soudruzi poslanci,

v našem hospodářství, které je plodem práce mnoha generací a výsledkem značného úsilí všeho lidu v posledních dvaceti letech, je řada rozporných rysů. Na jedné straně jsme dosáhli určitých nesporných úspěchů, ale na druhé straně se v minulosti nakupily obtíže, které nemohou být překonány dřívějšími metodami.

Rozvinuli jsme poměrně mohutné výrobní síly. V uplynulých dvaceti letech se např. zvýšily výrobní základní fondy o 400 mld Kčs, máme plnou zaměstnanost, vychovali jsme přes 1 milión odborníků s vysokoškolským a středním odborným vzděláním a velké prostředky jsme věnovali rozvoji vědeckovýzkumné základny, kde nyní pracuje asi 139 tis. pracovníků. Naše místo ve světě, měřeno objemem národního důchodu na jednoho obyvatele, je poměrně čestné. Zůstáváme však ještě o 30-40 % zpět za vyspělými západními státy. Zvýšili jsme dvakrát osobní spotřebu, dali do provozu rozsáhlou síť školských, kulturních i zdravotnických zařízení apod. Za posledními dvaceti lety stojí tedy kus poctivé práce našich národů. Všem lidem je však jasné, že přes úspěchy, kterými se můžeme vykázat, neodpovídá stav našeho hospodářství situaci v průmyslově vyspělé zemi více než dvacet let po válce. Stále je ještě nedostatek některých druhů zboží jak v maloobchodě, tak v zásobování podniků, výroba není plynulá, jsou obtíže v investiční výstavbě, její lhůty u nás jsou dvakrát až třikrát delší než ve světě, roste rozestavěnost a prostředí, v němž pracující žijí, pracují, nakupují, jezdí do zaměstnání apod. je stále horší nebo se zlepšuje jen pomalu.

Proto se pracující právem ptají, jaká je naše skutečná hospodářská situace a proč trvají vážné obtíže, když jsme za dvacet let zvýšili národní důchod třikrát a průmyslovou výrobu dokonce šestkrát, když jsme dosáhli mimořádně vysoké výroby oceli, uhlí, cementu, ale i tkanin a bot na jednoho obyvatele, takže jsme v tomto směru na předních místech ve světě.

Problém spočívá především v nevhodné struktuře našeho hospodářství. Malý vnitrozemský stát má v dnešních podmínkách objektivně těžkou situaci a naléhavěji než před velkými státy stojí před ním nezbytnost rozvíjet svou strukturu tak, aby se mohl efektivně uplatnit na světovém trhu.

My jsme však nevyužívali předností socialistického rozvoje. Po prvních válečných letech, kdy jsme začali rozvíjet progresivní formy řízení a dosáhli určitých úspěchů v konsolidaci hospodářství, jsme později nezaměřili vývoj správným směrem.

Problém vznikl již v padesátých letech ze dvou základních příčin: na jedné straně to byla napjatá mezinárodní situace, politika embarga prováděná západními státy a studená válka, na druhé straně strnulé pojetí přednostního rozvoje těžkého průmyslu a zaměření rozvoje socialistického hospodářství na soběstačnost, jakož i nepochopení úlohy zahraničního obchodu. To vše na řadu let předurčilo náš další rozvoj.

Podstatná změna orientace vnějších ekonomických vztahů na socialistické země vnesla do národního hospodářství určité prvky jistoty v zajištění základních potřeb i odbytu. Nepodařilo se však dost účinně a široce prosadit hlubší a efektivnější dělbu práce ve zpracovatelských odvětvích.

Tak jsme rozvinuli průmysl, který v současné době není z velké části s to zabezpečit efektivně naše potřeby v obchodu se zahraničím a ani plně uspokojit naše potřeby na domácím trhu.

Rozsah a vliv této struktury je možno charakterizovat např. tím, že každoročně je nutno věnovat ze státního rozpočtu 30 mld Kčs dotací a subvencí. Velká část z nich jde ve prospěch zemědělství, dopravy, bytové výstavby apod., ale poměrně značná část na nehopodárnou výrobu, na neustále rostoucí objem zásob apod. Zejména však tím, že vývozem svého zboží v zahraničním obchodě získáváme tvrdé valuty, které nezbytně potřebujeme na dovoz surovin a techniky, podstatně nákladněji, než odpovídá jejich skutečné kupní síle, a přitom tyto náklady stále rostou. Náš národní důchod je zhruba dvakrát náročnější na spotřebu prvotních zdrojů energie a oceli, než je tomu ve vyspělých státech.

Za tohoto stavu je pro naši ekonomiku stále obtížnější vyrovnat beze ztrát efektivnosti své platební vztahy s kapitalistickými státy. Proto také jsme zadluženi ve volných měnách. Rozsah tohoto zadlužení je poměrně malý; zdaleka neodpovídá rozsahu zadlužení řady i vyspělých států, které v mnohem větší míře než my využívaly vnějších zdrojů k rozvoji svého hospodářství. Je však nepříjemný proto, že jde o nevýhodné krátkodobě splatné závazky, zatímco naše mnohem rozsáhlejší aktiva jsou z velké části dlouhodobě splatná anebo jsou v nesměnitelných měnách.

Náš stát je celkově v postavení věřitele. Skutečnost, že nevelký strukturální nesoulad bilance nás přivádí do potíží, ukazuje malou přizpůsobivost našeho hospodářství. Přitom náš obrat v zahraničním obchodě zdaleka neodpovídá úrovni obdobně vyspělých zemí a neumožňuje zajistit efektivní dělbu práce. Tak se vytváří situace, že ztrácíme krok v technice, v kvalitě výrobků i v životní úrovni.

Druhým podstatným problémem je značná napjatost ve všech ekonomických vztazích. Naše hospodářství se po dlouhá léta rozvíjelo extenzívně. Politika vytváření ekonomické rovnováhy nebyla dostatečně zvládnuta. Proto se v celé řadě oblastí projevují vážné tendence přebytku poptávky nad nabídkou, které posilují postavení dodavatelů proti odběratelům, narušují kvalitu a technickou úroveň výroby a investiční výstavby, jakož i pracovní kázeň a mají škodlivé vlivy na celou společnost.

Třetím zásadním problémem je nedostatek vnitřní dynamiky a efektivnosti našich výrobních sil. Velká část rozsáhlých základních fondů, které jsme vybudovali, není na špičkové technické úrovni, není dokončována nebo odpovídá zastaralé, popř. malosériové technologii. Špatná organizace, nekvalifikované řízení, malá společenská vážnost ke kvalifikaci a hluboká nivelizace brzdí často účinnost kvalifikované práce. Vědeckovýzkumná

základna je rozptýlena a její výsledky se málo projevují ve výrobě. Celkové společenské řízení nepodporovalo dostatečně rozvoj iniciativy a podnikavosti.

Tato situace pak způsobila, že nejsme s to bez obtíží uspokojovat stále rostoucí, ekonomicky reálnou poptávku obyvatelstva a zajistit přitom nezbytný růst kvality.

Uvedené nedostatky pomáhala dlouhodobě konzervovat a ještě prohlubovat direktivní soustava řízení, a to tím, že umožňovala výrobu pro výrobu, izolovala výrobu od trhu, pracovala s umělými cenami, podporovala extenzivní rozvoj na úkor kvality, nekladla nároky na odbornost práce a neotvírala prostor iniciativě. Proto je také zavádění ekonomické soustavy řízení mimořádně důležité.

Přitom vláda prohlašuje, že naše hospodářství zdaleka není v krizovém stavu. Problém není ani v tempu růstu a v úrovni národního důchodu, ani v tom, že by naše hospodářství bylo v rozsáhlé míře zadluženo, ale v tom, že jeho vnitřní struktura, charakter práce, technická úroveň, rentabilnost a kvalita výrobků i jeho celková výkonnost nejsou takové, aby nám umožnily čestně obstát ve vědeckotechnické revoluci, která probíhá v celém světě.

Uvedený vývoj, který začal v padesátých letech, způsobil, že se promarnila celá řada příležitostí a že se nevytvořily podmínky pro to, aby se uplatnily bohaté schopnosti a tvůrčí síly našich pracujících.

V šedesátých letech se vnější situace změnila, došlo k určitému uvolnění vztahů ke kapitalistickým státům a změnily se potřeby a zaměření socialistických ekonomik. Přesto však přežívaly tendence plánovat rozvoj postaru. To se projevilo zejména ve třetím pětiletém plánu, který ve skutečnosti dále prohluboval strukturální problémy naší ekonomiky tím, že nereálně kumuloval úkoly. Úplný rozpad této koncepce v roce 1962, a zejména v roce 1963 vytvořil mimořádně složitou situaci v ekonomice, v níž bylo možno zabránit velkému poklesu životní úrovně jen s velkým úsilím a s určitými obětmi.

Začalo se sice s rozsáhlými analytickými pracemi, které se staly základem nové koncepce rozvoje hospodářství - zejména s přípravou nové soustavy řízení, s analýzou situace i se čtvrtým pětiletým plánem.

Praktická hospodářská politika musela zápasit s konkrétními disproporcemi vyvolanými předchozím rozvojem, a to v úzkém prostoru, který byl vymezen stagnujícím národním důchodem, umrtvením rozsáhlých prostředků, nízkou efektivností hospodářství i pokleslou iniciativou pracujících.

Za této obtížné situace se první kroky vedoucí k ekonomické soustavě řízení a k nutným strukturálním změnám uskutečňovaly jen nedůsledně. V posledních dvou letech vzrostl národní důchod zhruba o jednu šestinu, takže došlo sice k určitému oživení, nikoli však k zásadnímu obratu. Tento složitý úkol stojí teprve před námi a není o nic lehčí, než byl před třemi roky, spíše těžší; dnešní vláda je proto postavena do objektivně obtížnější situace.

Naše hospodářství je stále ještě "naladěno" na extenzivní rozvoj. Rozsáhlé dlouhonávrtné investice založené v minulosti kladou na ekonomiku stále ještě vysoké nároky, ať už jde o jejich dokončení nebo dokompletování v celé složitosti mezioborových vztahů. Přitom tyto dlouhodobé investiční cykly nelze naráz rozetnout.

Velký rozsah oborových i oblastních disproporcí nutně vytváří silný tlak zdola na další zdroje, zatímco prostředky národního hospodářství jsou stále ještě silně podvážány nízkou efektivností ekonomiky a existencí řady úzkých míst a třecích ploch.

Vláda proto žádá Národní shromáždění o pochopení, neboť problém je dvoustranný a zdánlivě protikladný. Na jedné straně podstatnější obrat nemůže nastat ze dne na den, ani v nějaké poměrně krátké době, na druhé straně je však dnes již jasné, že nelze také postupovat bezkonfliktně, ale že je nutno připravit a provádět zásadní změny v celém rozvoji hospodářství, i když budou nesporně zpočátku spojeny s určitými obtížemi.

Bez rozhodných opatření by naše výroba a tím i životní úroveň stále více zaostávaly za vývojem techniky ve světě a bylo by pro nás stále obtížnější uspokojovat rostoucí oprávněné požadavky obyvatelstva i potřeby rozvoje.

Našeho občana zajímá pochopitelně tato ústřední otázka: jak je to s naší životní úrovní, jaké jsou naše bezprostřední vyhlídky, nehrozí-li nám nezaměstnanost nebo inflace a peněžní reforma, půjde-li naopak nyní, po odstranění některých překážek, růst životní úrovně rychleji kupředu. Tyto otázky nám kladou spoluobčané.

Na tyto a podobné otázky odpovídá vláda střízlivě a bez licitačních slibů do budoucna. Dosavadní vývoj životní úrovně byl rozporný a často protichůdný. Z hlediska uspokojování základní potřeby obyvatelstva dosáhli jsme v některých směrech a u některých kategorií pracovníků značných úspěchů. U nás není extrémů v uspokojování osobní potřeby; nemáme na rozdíl od některých velmi vyspělých kapitalistických zemí vyslovenou vrstvu chudiny (víme, že zajištění některých důchodců není dostatečné). Českoslovenští občané mají slušnou výživu, jsou řádně ošaceni, jejich domácnosti jsou vybaveny běžnými předměty dlouhodobé spotřeby. Ovšem poukazují právem na některé závažné nedostatky. Výběr zboží je malý, kvalita často nevalná, v obchodech je málo obsluhujícího personálu a občané ztrácejí zbytečně mnoho času sháněním běžného zboží a vystáváním u pultů a u pokladen obchodů. Ani styk občanů se zdravotnictvím a školstvím, jimž stát věnoval a věnuje miliardové částky, není bez problémů a oprávněných stížností. Přitom zdravotníci a školští pracovníci pracují často ve velmi obtížných podmínkách a bez přiměřeného materiálního zabezpečení. Mnoho času a společenského kreditu se promarní také byrokratickými metodami práce různých úřadů.

Největší stížnosti jsou na kvalitu a kulturnost železniční, silniční i městské dopravy, na nedostatečnou kvalitu a propustnost silniční sítě, na zastaralou a nedostatečně vybavenou telefonní síť, na nedostatečné zásobování měst a sídlišť vodou a na jejich nedostatečnou kanalizaci, na rozsah a kvalitu nejběžnějších služeb, na čistotu životního prostředí a na zhoršující se bytový problém; neudržíme dostatečně dosavadní bytový fond a nerozvíjíme v dostatečné míře bytovou výstavbu. Proto při rostoucím objemu hmotné spotřeby podmínky, v nichž se rostoucí životní úroveň realizuje, stagnují nebo se někde dokonce zhoršují.

Pouze důsledný obrat v ekonomické politice může tento stav změnit. Někdy zaznívají obavy, že novými ekonomickými opatřeními opouštíme politiku zaměřenou ve prospěch dělnictva a všech pracujících. Ve skutečnosti dřívější politika byla sice někdy shovívavá ve vyžadování pracovního výkonu a dodržování pracovní kázně, ve svých důsledcích však postihla pracující jako spotřebitele. Naše životní úroveň v posledních dvaceti letech sice rostla, ale vzhledem k vynaloženým zdrojům je podstatně nižší, než by mohla a měla být. Nerovnoměrným vývojem vznikl stav, za kterého je v některých oborech neúměrně vysoká intenzita práce, zatímco v jiných je využití pracovní doby zcela nedostatečné. To všechno ukazuje, že se uvedená

politika nakonec obracela svými důsledky proti pracujícím. Naším úkolem nyní bude dokázat, že je v zájmu všech pracujících dosáhnout obratu.

Jde o několik okruhů problémů životní úrovně, z nichž jen některé lze řešit v krátké době. Dlouhodobé zaostávání nevýrobní oblasti, po léta zanedbaný úsek péče o údržbu a výstavbu bytů a životního prostředí, po dlouhou dobu zhoršující se podmínky nemohou být napraveny naráz. Vláda soustředí své úsilí na zlepšení stavu na těchto zanedbaných úsecích, učiní například všechna potřebná opatření, zejména pokud jde o rozvoj materiálně technické základny, územní a technické připravenosti, pro to, aby v této pětiletce bylo přes dosavadní stav a současné obtíže postaveno původně plánovaných 460 tisíc bytů (z toho na Slovensku 157 tisíc). K tomu účelu bude nutné snížit průmyslovou výstavbu, zvýšit počet bytů vybudovaných dodavatelským způsobem, přesunout a rozvíjet stavební kapacity, rozvíjet výrobu stavebních hmot apod. Konkrétní program v tomto směru se připravuje a veřejnost s ním bude seznámena.

Velké úsilí bude nutno věnovat i zvýšení čistoty, úpravnosti a vzhledu našich měst a vesnic. V tomto směru vláda považuje za významný celostátní úkol především zlepšit kulturu životního prostředí, čistotu a dopravu v hlavním městě Praze a hlavním městě Slovenska Bratislavě, usnadnit život pracujících v těchto rozsáhlých průmyslových aglomeracích, které musí reprezentovat naši republiku a dokumentovat velikou péči našeho státu věnovanou kulturnímu dědictví.

Zvýšená pozornost bude též věnována rozvoji pohraničních oblastí, jakož i oblastí s nízkou intenzitou rozvoje v uplynulých letech.

Vláda připravuje opatření, která umožní řešit v dohledné době nejnaléhavější problémy sociální politiky, uvedené v akčním programu KSČ.

Budou upraveny nejdůležitější sociální dávky tak, aby se odstranil nepříznivý vliv růstu životních nákladů u obyvatelstva, které se nemůže účastnit pracovního procesu.

K zajištění růstu životní úrovně i těchto skupin obyvatelstva hodlá vláda předložit Národnímu shromáždění ke schválení návrh opatření, která umožní řešit do roku 1970 některé nejnaléhavější problémy sociální politiky. Proto ještě v roce 1968

- budou zvýšeny nízké důchody, které jsou jediným nebo hlavním zdrojem příjmů, a to na 400 Kčs měsíčně u jednotlivce a 700 Kčs u manželských dvojic;

- prodlouží se placená mateřská dovolená z dosavadních 22 na 26 týdnů a současně se zvýší peněžitá pomoc v mateřství na 90 % čisté denní mzdy; navíc bude zvýšena i jednorázová podpora při narození dítěte;

- budou zvýšeny přídavky na děti, přičemž se do nich převedou i výhody z některých dosud existujících forem pomoci rodinám s dětmi. Při té příležitosti budou zejména zrušeny dosavadní slevy na daních u živelů dětí, a tím bude uskutečněna první etapa reformy daně ze mzdy. Přídavky na děti budou poskytovány bez rozdílu sociálního postavení živatele a jeho příjmů a budou odstupňovány podle počtu dětí v rodině.

Pro rok 1969 se pracuje na návrhu úpravy, podle níž mají být zvýšeny všechny základní důchody (v průměru o 8 %) a současně zlepšeno sociální zabezpečení účastníků národního

boje za osvobození. Zároveň budou odstraněny překážky, které oslabují zájem občanů trvale pokračovat v pracovní činnosti po splnění nároku na starobní důchod.

Vláda také již uložila příslušným orgánům vypracovat dlouhodobější koncepci vývoje sociálního zabezpečení a péče o rodiny s dětmi, která bude uskutečňována po roce 1970.

Významnou kvalitativní stránkou životní úrovně bude další zkrácení pracovní doby a zavedení všeobecného pětidenního pracovního týdne. Na všech úsecích je třeba vytvářet výrobní, organizační, ekonomické i politické podmínky pro to, aby toto zkrácení pracovní doby bylo možno v plném rozsahu uskutečnit nejpozději od 1. ledna 1969.

Lepší výběr a kvalita zboží, jakož i úroveň obsluhy záleží do velké míry na svědomitosti lidí, kteří spotřební předměty vyrábějí a prodávají, na důvtipu a důslednosti organizátorů, na umu a vynalézavosti vědeckých pracovníků, inženýrů a techniků a na uplatnění skutečného trhu a podnikavosti; vyžadují ovšem také urychlit strukturální změny a vytvářet materiální a ekonomické podmínky pro rozvoj výroby a prodeje. Rozvíjením ekonomické soustavy řízení chce vláda vytvořit takové podmínky, aby svědomitá, iniciativní a vynalézavá práce jednotlivců i kolektivů byla náležitě odměněna a aby nesvědomitá, nekvalitní a nepotřebná práce se nevyplácela. Vláda přitom bude dbát o stabilitu trhu a bude všestranně hájit zájmy spotřebitelů.

V žádném případě vláda nepřipravuje měnovou reformu ani žádné podobné opatření, které by bylo útokem na životní úroveň pracujících.

Vláda bude nadále prosazovat politiku co nejvyššího, ekonomicky zdůvodněného růstu reálných mezd. Přitom bude vycházet z toho, že mzdový vývoj vzniká na základě kolektivních smluv, uzavíraných mezi pracujícími reprezentovanými odborovou organizací a vedením podniků. Přitom však pracující jsou zároveň spolupodnikateli socialistických podniků, a proto si musí být vědomi, že růst jejich mezd závisí na tom, jak budou využívat rezerv ve výrobě, zvyšovat kvalitu výrobků i pracovní kázeň, disciplínu a jak si tedy na růst mezd vydělají růstem důchodu. Vláda bude tento proces ovlivňovat mzdově politickými předpisy a celou svou politikou povede k tomu, aby šlo jen o oprávněný růst mezd, protože jinak by mohlo dojít k otevřenému inflačnímu vývoji. Vláda plně uznává právo Revolučního odborového hnutí hájit oprávněné zájmy pracujících v otázkách mzdové a sociální politiky. Přitom bude klást zvláštní důraz na rozvoj výroby i dovozu spotřebního zboží a služeb a bude podporovat vytváření reálných podmínek pro jeho krytí.

Přitom je možno za oprávněný považovat jen takový růst mezd, který odpovídá růstu reálného hrubého důchodu a reálné produktivity práce. Je ovšem třeba si uvědomit, že nikdo nebude financovat nepotřebné výrobky, a tedy mzdy zbytečně vynaložené. Vláda jako obhájce zájmů našeho obyvatelstva nemůže souhlasit s takovými požadavky na zvyšování mezd, které nejsou podloženy reálnými výsledky výroby a jejich uplatněním na trhu. Přitom bude nutno postupně podle reálných možností odstraňovat současné deformované mzdové relace mezi odvětvími. Nemůžeme připustit situaci, aby na neoprávněný růst mezd v některých podnicích a organizacích dopláceli všichni občané tím, že porostou ceny. Tomuto nebezpečí bude vláda čelit prostřednictvím ekonomických nástrojů nové soustavy řízení i pomocí celkové politiky proti nadměrnému růstu investic, veřejných výdajů apod. a bude se ucházet i o podporu veřejného mínění v případě, že bude nucena vystoupit proti neoprávněným mzdovým požadavkům a neoprávněnému růstu mezd.

Pomocí státní finanční a mzdové politiky bude vláda usilovat o to, aby v souladu s růstem mezd ve výrobě rostly i mzdy ve školství, zdravotnictví, vědě a výzkumu a v ostatních odvětvích nevýrobní sféry.

Vláda vyhláší tyto zásady mzdové politiky a usiluje přitom o důvěru a podporu všech pracujících. Jen při jejich respektování bude možno realizovat oprávněný a zdravý růst mezd. Přáli bychom si, aby se tato důvěra projevila i tam, kde se v poslední době formulovaly nesprávné mzdové požadavky a návrhy na zbytečně ostré formy jejich prosazení.

Ozdravení našeho hospodářského vývoje vyžaduje nápravu dříve vzniklých deformací v soustavě maloobchodních cen. Do budoucna by nebylo možné dosáhnout úspěšného hospodářského vývoje s cenami, které se výrazně odchyľují od výrobních nákladů, s cenami, které buď obsahují vysoké státní dotace, anebo naopak vysokou daň z obratu a tím nesprávně orientují výrobu i spotřebu. U dotovaných výrobků tak plýtváme společenskou prací, kdežto řada výrobků se stává nadměrnou daní z obratu neúměrně drahá, takže se brzdí jejich výroba i spotřeba. Odstranit tyto deformace nelze jinak než tím, že se ceny jedněch výrobků a služeb budou postupně zvyšovat, jiných snižovat. Při ovlivňování tohoto nutného vývoje cen se vláda zavazuje učinit všechno pro to, aby nedocházelo k ekonomicky neodůvodněnému růstu cen, a to jak politikou v oblasti výroby, tak důslednou cenovou kontrolou. Bude v tomto směru prosazovat zdravou mzdovou politiku, rozumnou šetrnost ve státních výdajích a bude čelit ekonomické nerovnováze. Použije takových metod a časového rozvrhu, které jednak nenaruší ekonomický smysl těchto změn a které zároveň nepodlomí záměr minimálního růstu celkových reálných mezd o 2,5-3 % ročně. Aby tento záměr mohl být důsledně kontrolován, uloží vláda zdokonalit vědecké zjišťování životních nákladů jednotlivých příjmových skupin, dá zkoumat kritéria pro stanovení životního minima, zajistí, aby byla zveřejňována potřebná data o růstu životní úrovně příjmových skupin obyvatelstva apod.

Zmíněná opatření sociální politiky, zejména růst sociálních příjmů přihlížejících k růstu životních nákladů, vytvářejí již podmínky pro to, aby řešení deformací soustavy maloobchodních cen neohrozilo životní úroveň žádné sociální vrstvy v naší společnosti.

Řešení naléhavých otázek i v oblasti životní úrovně bude záviset na tom, jak rychle bude dosaženo zásadního obratu. Bylo by v rozporu s našimi možnostmi, kdyby podniky a instituce naopak prosazovaly další, nové, byť i dobře zdůvodnitelné nároky. Rozhodující podíl na dosažení žádoucího obratu bude záviset na výsledcích, které v tomto období dosáhnou podniky samy.

Vláda nepovažuje za nutné řešit obnovení tržní rovnováhy tím, že by se snižovala životní úroveň. Úkol zvyšovat reálné mzdy tak, jak to stanovil akční program ústředního výboru Komunistické strany Československa, je reálný. Neskrýváme však, že pokračování v dosavadním vývoji by vyvolalo potřebu rozšířit restriktivní politiku i na úseku životní úrovně.

Vláda pokládá za svůj důležitý úkol rozvíjet celou hospodářskou politiku státu směrem k vyšší životní úrovni.

Podmínkou pro to je odstranit neodůvodněné ochranářství vůči podnikům. Nemůžeme nadále přihlížet k tomu, že se v řadě podniků vyrábí špatně a draho, že se vyrábějí nekvalitní, mnohdy dokonce i nepotřebné výrobky, pro něž nacházíme odbyt jen s velkými ztrátami a někdy vůbec ne. Ty články výroby, které vyrábějí neekonomicky a draho, nesmějí žít na úkor těch, které pracují dobře. Proto musíme uvést především do správných proporcí

velkoobchodní ceny, a to podle potřeb trhu, náležitě přihlížet k tomu, že čím dále, tím více budou naše výrobky muset obstát cenou i jakostí na světovém trhu. Rovněž přerozdělování prostředků mezi podniky považuje vláda jen za opatření dočasné, které má napomoci překonat nezaviněné zaostávání, a nikoliv hradit ztráty vzniklé v důsledku špatné práce podniků. Způsob odstranění této redistribuce i časové lhůty bude vláda konkretizovat v nejbližší době; přitom počítá s tím, že během dvou let se objem dotací vyrovnávajících neefektivnost musí výrazně snížit. Rozsah těchto dotací bude přiměřenou formou zveřejněn.

V souvislosti s potřebou efektivně rozvíjet ekonomiku a trvale zabezpečovat potřeby společnosti v požadovaném sortimentu, v souvislosti s nutností účelně zapojit naše hospodářství do procesu mezinárodní dělby práce vystupuje rovněž nezbytnost změnit strukturu našeho hospodářství. Základním problémem v této oblasti je, jak dále překonat následky minulé převážně jednostranné orientace ve prospěch těžkého průmyslu, který spotřebovával prostředky nutné pro rozvoj zemědělství, spotřebního a potravinářského průmyslu, obchodu, služeb, bytové výstavby a jiných úseků nevýrobní oblasti. Bude rovněž nutno pokračovat v budování chemického průmyslu a výroby stavebních hmot, které jsou důležité pro zefektivnění našeho hospodářství a pro bytovou výstavbu. Naproti tomu strojírenství, do jehož výstavby se v minulosti soustředily rozsáhlé prostředky, bude muset nyní zabezpečit jejich návratnost národnímu hospodářství a provést nezbytné vnitřní změny, aby se mohlo účinně prosadit na náročných trzích. Rovněž bude nutné řešit nedostatky v dopravě tím, že se vyjasní perspektivy dopravní politiky a zvýší se efektivnost všech druhů dopravy.

Proto vláda provede zásadní přehodnocení dotační, subvenční a úvěrové politiky v oblasti investiční výstavby a provede přesun prostředků. Zásada, kterou bude vláda ve své politice uplatňovat, je rozvoj jednotlivých odvětví výroby v souladu s potřebami trhu a s možnostmi odbytu jak na vnitřním, tak na vnějším trhu při respektování nutnosti zvyšovat hospodárnost výroby a rozvíjet nevýrobní oblasti. Přitom považuje vláda dnešní podíl prostředků věnovaných z národního důchodu na výstavbu za nepřekročitelný, protože jinak by bylo nutno investovat na úkor životní úrovně.

Pro rok 1968 se počítá, že do národního hospodářství bude investováno 70 mld Kčs, z toho do zdravotnické, školské, bytové, dopravní apod. výstavby zhruba 35 mld Kčs, to je o 55 % více než v roce 1963. Podíl této výstavby proti roku 1963 významně vzrostl, a naopak podíl investic pro hornictví, energetiku a těžký průmysl byl snížen z 28 % na 18 %. Uvedené částky rozhodně nejsou malé, i když oprávněné potřeby jsou pochopitelně větší. Je však jasné, že nelze celkový úkol investiční výstavby zvýšit v průmyslu o dalších 14 mld Kčs, kolik činí požadavky vládě předložené v současné době na nové stavby, jež mají být zahájeny v roce 1968 nad současný úkol. Přitom by měl být úkol investiční výstavby spíše ještě snížen, aby bylo možno přiblížit se žádoucí průměrné době výstavby na předpokládané 3-4 roky v roce 1970 a aby byl uvolněn prostor pro větší rozsah a rychlejší postup bytové výstavby.

Vláda žádá všechny články hospodářského řízení o porozumění pro to, že v nynější době bude nutno ostře omezit i oprávněné nové požadavky, aby nedošlo k inflačnímu prohloubení současné napjatosti a k prodlužování doby výstavby již rozestavěných staveb.

Kapacity pro nezbytnou výstavbu by měly být získány odložením projektů, které mají dlouhou dobu návratnosti a jejichž efektivnost není prokázána. Měly by se soustředit na opatření, která jsou rychle uskutečnitelná. Základním měřítkem efektivnosti přitom je, jak se

podají zvýšit konkurenční schopnost našeho zboží na světových trzích a jak tyto projekty přispějí k řešení problému platební bilance.

Vláda bude v celé své ekonomické politice vycházet z vědomí, že rozhodující pro naši práci bude, do jaké míry se nám podaří využít velkých možností zapojit se do světové ekonomiky.

Bude proto věnovat velkou pozornost našemu zahraničnímu obchodu, především bude sledovat politiku otvírání národního hospodářství vůči zahraničnímu trhu a bude vytvářet předpoklady pro zavedení reálného kursu a pro postupné rozšiřování směnitelnosti čs. koruny v období 5-7 let. K tomu je třeba přistupovat s velmi pružnou hospodářskou i obchodní politikou.

K tomu účelu je třeba provést další kvalifikované studie o dosavadním vývoji československé ekonomiky v konfrontaci se světem a zpracovat koncepci jejího zařazení do světové ekonomiky, zejména jejího postavení v oblasti RVHP a evropské spolupráce.

Postupně rozšiřovat směnitelnost měny nám umožní jen takový postup, který bude spojen se současným hledáním našeho místa na světových trzích. Jde o úkol svrchovaně obtížný, jehož plnění musíme přizpůsobit svou měnovou a devizovou politikou i zmodernizovat celní a daňovou politiku.

Pro jednání v RVHP, jakož i pro dvoustranná jednání s členskými státy RVHP připravujeme další návrhy na rozvoj vyšších forem ekonomické a vědeckotechnické spolupráce, které by zvýšily efektivnost této spolupráce, jak to vyžaduje vývoj ve světě. Právě v těchto souvislostech budou z čs. strany uplatňovány návrhy na zdokonalení a zvýšení efektivnosti koordinace plánu a valutové finanční spolupráce, které by vytvářely nezbytné podmínky pro účelnou výměnu zboží i služeb při bezprostředním zapojení podnikové sféry do specializačních a kooperačních vztahů. Náš postup při uplatňování účinnějších forem spolupráce s členskými státy RVHP, zejména se Sovětským svazem, spolupráce, jejíž rozvoj považuje vláda i nadále za základní orientaci československých vnějších hospodářských vztahů, bude respektovat odlišnosti v ekonomické úrovni i v modelech řízení a plánování národního hospodářství, a bude proto dostatečně pružný.

Vláda bude také zkoumat všechny možnosti, jak prohloubit obchodní styky a spojení s kapitalistickými státy na zásadách vzájemné výhodnosti. Přitom vláda musí vytvořit soustavu pravidel a podmínek, které umožní našim podnikům vstupovat do nutné a efektivní obchodní, výrobní i technické a licenční spolupráce s podniky vyspělých zemí. Celkové logice našeho zapojení do mezinárodní dělby práce odpovídá, že budeme rozšiřovat naši účast v činnosti mezinárodních hospodářských organizací.

V souvislosti s ozdravením našeho hospodářství přichází v úvahu otázka zahraniční půjčky. Vláda bude tuto otázku zkoumat. Půjčka by mohla urychlit proces strukturálních změn, zvýšit konkurenční schopnosti našeho zboží, rychleji vyloučit neefektivní články a přistoupit k volné směnitelnosti měny. Vláda však zdůrazňuje, že naše hospodářství není ve stavu, že by se nemohlo bez půjčky obejít. Taková půjčka by mohla být užitečná jen za dvou předpokladů: že nebude spojena s politickými podmínkami a že ji bude správně využito, tj. že umožní též efektivně vytvářet prostředky, aby se sama splatila. I zde platí, že v současnosti musíme na první místo stavět rychlou návratnost prostředků.

Řadu závažných opatření je možno provést ve velmi krátkém čase. Jedním z prvních kroků by mělo být vypracování programu, jak přeměnit dosavadní soustavu ekonomických nástrojů v zahraničním obchodě.

Podnikům budou tak již nyní vytvořeny předpoklady pro objektivnější měření hospodářských výsledků jejich obchodní činnosti, pro hodnocení investičních záměrů v porovnání se zahraničím, i když se zatím nevyhneme určitým provizorním metodám. Zároveň bude neefektivním podnikům stanovena lhůta, kdy skončí financování jejich neefektivnosti a dokdy se tedy musí přizpůsobit požadavkům společnosti. Předpokládáme, že to nemůže trvat déle než 5 let. Nynější direktivita úkolů v zahraničním obchodě působí proti duchu nové soustavy; budeme proto usilovat o to, aby období, v němž dojde k jejímu odstranění, bylo maximálně zkráceno.

Vzhledem k příznivé platební situaci je možno urychleně provést uvolnění v oblasti zahraničního obchodu vůči socialistickým státům. Prakticky veškerý dovoz z této oblasti byl již uvolněn a hledají se další možnosti dovozu, zejména ve spotřebním zboží, které by pomohlo uvolnit napětí na vnitřním trhu. Sleduje se možnost vzájemného přístupu na vnitřní trh partnera, rozšíření výměny spotřebního zboží apod. Velkou pozornost bude nutno věnovat i rozvoji aktivního a pasivního cestovního ruchu.

Řešení všech uvedených závažných úkolů vyžaduje, aby plány na nejbližší období byly prozkoumány a podřízeny programu konsolidace, který je nezbytným východiskem k dlouhodobému výhledu rozvoje Československa. Tomuto programu budou podřízeny plány do konce této pětiletky, tj. na léta 1969 a 1970, tento program bude hlavní myšlenkou naší příští pětiletky do roku 1975.

Nelze si však představovat, že proces konsolidace našeho hospodářství bude jednoduchý a bez rozporů. Při vyrovnávání rovnováhy ve všech úsecích našeho hospodářství se nevyhneme nutným změnám výrobních programů, vznikne jiná náročnost na kvalitu výroby, služeb, na plnění funkce našeho vnitřního obchodu, na pracovní kázeň apod. V tomto procesu budou vyrůstat i naši vedoucí výroby, obchodu apod. celý mechanismus podniků a podnikatelských orgánů musí přitom umožňovat, aby se na řídicí místa dostali nejlepší a nejschopnější pracovníci.

Ve snaze normalizovat trh budeme muset provádět energická opatření i v úvěrové a finanční sféře. Měnová hlediska povedou k tomu, že úvěrová soustava bude především účinně působit jako jeden z nástrojů státní protiinflační politiky. Uspořádání Státní banky československé a celé bankovní soustavy musí umožnit, aby fungoval emisní ústav a úvěrové ústavy pracující na komerčních principech; ty budou vyvíjet úvěrově obchodní činnost na základě rovnoprávných partnerských vztahů s ostatními hospodářskými subjekty. Banka musí nikoliv administrativně, ale ekonomickým tlakem spolupůsobit na to, aby se vytvářely nutně proporce ve výrobě a aby byla efektivní. To se týká i státního rozpočtu, který bude muset rovněž omezovat své výdaje, rušit subvencování neefektivní výroby a hledat možné úspory ve veřejných výdajích.

Ve státním rozpočtu, který byl na letošní rok vyrovnán jen s velkými obtížemi, vznikají přitom s novými potřebami tendence ke schodkovosti, které by v případě, že se hospodaření nezlepší, bylo nutno řešit hledáním dalších zdrojů příjmů, především z výroby.

Fungování peněžního trhu na socialistických základech by mělo současně umožnit racionální přesun a použití peněžních prostředků na těch úsecích hospodářství, kde je jich nejvíce potřeba.

Ze strukturálních změn v národním hospodářství bude nutně vyplývat pohyb pracovních sil vyvolaný tím, že v souladu s potřebami trhu se bude měnit potřebný rozsah produkce jednotlivých odvětví, a tím i potřeba pracovních sil v těchto odvětvích. Vláda si je vědoma závažnosti této otázky pro život pracujících. Svou hospodářskou politikou bude proto soustavně zabezpečovat podmínky pro plnou zaměstnanost. Nemůže však zaručit, že každý nalezne práci v dosavadním místě a ve svém oboru. Proto bude celou sociální a ekonomickou politikou usnadňovat pracujícím přechod do nových povolání a získání nové kvalifikace. V přiměřené míře by se měla přizpůsobit zdrojům pracovních sil i nová výstavba. Přitom je nutno přihlížet i k tradicím a výrobním zkušenostem.

Jednou ze základních podmínek konsolidace a stabilního rozvoje celé československé ekonomiky je trvalý vzestup zemědělské výroby. V uplynulých dvou letech se podařilo podstatně zlepšit situaci na trhu potravin. Je to z velké části zásluha zemědělství, které se opírá o progresivní velkovýrobní formy a upevňující se ekonomiku JZD a státních zemědělských podniků.

V uplynulém období vybudovali pracovníci zemědělství za pomoci celé společnosti mohutnou materiálně technickou základnu socialistického zemědělství - definitivně zvítězily socialistické výrobní vztahy.

Další rozvoj zemědělství a výroby potravin stále více závisí na materiálních prostředcích vyráběných v ostatních odvětvích nebo dovážených. V tomto směru však ostatní odvětví své úkoly vůči zemědělství plní nedostatečně.

Teď jde především o to, zabezpečit další dynamický rozvoj plným uspokojováním materiálních prostředků, zejména hnojiv a agrochemikálií, techniky na vysoké úrovni, stavebního materiálu, zejména melioračních trubek, jak správně zdůraznil VII. sjezd JZD. Vláda plně soustředí k tomuto úkolu svou pozornost.

Mimořádné úsilí bude přitom soustředěno na důsledné odstraňování všech rozdílů a dosavadního znevýhodnění zemědělství, zejména v oblasti sociálního a důchodového zabezpečení, pracovních vztahů apod. V této souvislosti bude zároveň nezbytné ihned upravit všechny zastaralé a dnešním potřebám odporující právní normy.

Vláda považuje za nezbytné plně a všestranně informovat naše občany o stavu hospodářství republiky tím, že bude pravidelně předkládat Národnímu shromáždění souhrnnou zprávu. Touto formou bude v souladu s linií akčního programu skládat účty všemu lidu o své činnosti a o dosažených výsledcích.

Při uskutečňování hospodářské politiky na Slovensku bude vláda usilovat o to, aby se vytvářely podmínky sociálně ekonomického vyrovnávání Slovenska na úroveň českých krajů a aby se maximálně využívalo všech specifických zdrojů a možností Slovenska ve prospěch rozvoje celého národního hospodářství.

Pro dosažení tohoto základního cíle je třeba se zvýšeným úsilím dokončit kompletizaci výrobních základních fondů vybudovaných v průběhu industrializace Slovenska, aby se v

účelné míře dosáhlo finalizace výroby již v nejbližších letech. Bude třeba zakládat další nové výrobní kapacity, zejména ve zpracovatelských odvětvích průmyslu.

V souladu s celostátní hospodářskou politikou bude vláda zvláště podporovat rozvoj technickoekonomických progresivních výrobních oborů, bude napomáhat vytváření takových podmínek pro strukturální změny v ekonomice Slovenska, které by ji rychle modernizovaly, účinněji zabezpečovaly potřeby domácího trhu a hlouběji zapojily do mezinárodní dělby práce. V zájmu vytváření podmínek pro obměnu výrobních programů a nové produkce bude vláda všestranně napomáhat rozvoji vědeckovýzkumné a vývojové základny ve všech perspektivních hospodářských oborech na Slovensku.

Při celkové péči o rozvoj zemědělství bude vláda nadále podporovat intenzifikaci zemědělské výroby především pomocí závlah v hlavních produkčních oblastech jihoslovenské a východoslovenské nížiny; bude podporovat intenzifikaci rovněž v horských a podhorských oblastech. V dalším rozvoji ekonomiky Slovenska bude také důležité postavit do popředí požadavek využít přírodního bohatství Slovenska, zejména dřeva, nerudných surovin a zařízení cestovního ruchu. Za významný rozvojový faktor z hlediska mezinárodní dělby práce je nutno považovat i výhodnou geografickou polohu Slovenska.

Populační vývoj v poválečném období na Slovensku vyžaduje vytvářet materiální podmínky, aby se využilo volných zdrojů pracovních sil, a souběžně zabezpečovat kvalifikaci mládeže v učebním poměru a v odborném školství. Přitom v základním školství bude vláda vytvářet podmínky pro urychlenou likvidaci vysoké směnnosti a havarijního stavu v mnoha školách.

Součástí tohoto rozvojového programu bude též přednostní řešení problémů rozvoje v málo rozvinutých a zvláště exponovaných oblastech na Slovensku. Přitom ekonomický rozvoj v okresech a městech jižního Slovenska, Kysúc, Oravy, Gemeru, Krupinska, střední části Spiše a pohraničních okresů východního Slovenska zlepšit i podmínky na území obývaném našimi maďarskými a ukrajinskými spoluobčany.

Vláda vychází ze skutečnosti, že v současné době, pro kterou je charakteristický nástup vědeckotechnické revoluce ve světě, záleží více než kdykoliv předtím na rozvoji vědy a techniky, protože je základním a trvalým zdrojem, který zaručuje růst společenské produktivity práce a národního důchodu. Vědecké poznání a jeho svobodný a nezávislý rozvoj jsou také jednou z hlavních sil společenského vývoje, rozhodujícím činitelem, který zajišťuje jeho progresivitu.

Účinnost vědeckotechnického rozvoje na další vývoj naší společnosti se zvýší, budou-li se důsledně a soustavně uplatňovat poznatky moderní vědy a techniky v průmyslové a společenské praxi. Záleží na tom, jak pronikne toto vědomí do konkrétního rozhodování na všech stupních řízení, jak pochopí význam a úlohu duševní práce všichni pracující.

Aby mohla věda a technika splnit tuto úlohu, je nutno program rozvoje vědy a techniky vtělit do plánu dlouhodobého rozvoje ekonomiky, vytvořit z něho konkrétní obsah perspektivních záměrů v závodech a podnicích, zabezpečit, aby se vysoká technická a organizační úroveň stala základním kritériem při posuzování a hodnocení progresivity jednotlivých podniků, oborů i celého národního hospodářství.

Hospodářská politika vlády bude z tohoto poznání a ocenění úlohy vědy a techniky v dalším vývoji společnosti vycházet a bude pro její další rozvoj vytvářet potřebné společenské,

sociální a ekonomické podmínky. Za zvlášť závažné pokládáme zejména, aby se tímto směrem orientoval další rozvoj ekonomické soustavy řízení, aby se vytvářely podmínky pro postih technické zaostalosti a aby se co nejdříve preferovala progresivní technika.

Vláda vychází z toho, že dosavadní vývoj národního hospodářství, některé instituce, principy a záměry nové soustavy řízení vytvořily pro rozvoj vědy a techniky některé nezbytné předpoklady, že však je nutno zvýšit úlohu vědy a techniky v našem hospodářství. To bude záležet na tom, jak bude věda a technika pomáhat při získávání lepšího postavení na světovém i domácím trhu a jak si naopak výroba včas uvědomí, že vědu a techniku potřebuje. Vláda počítá s tím, že i nadále bude zabezpečovat z celospolečenských zdrojů potřebné finanční i hmotné prostředky, které umožní dále posílit úlohu badatelského výzkumu a urychlí řešení některých základních výzkumně vývojových programů rozhodujících pro celou ekonomiku. Přitom musí mít vláda nutně na zřeteli reálné možnosti a specifické podmínky našeho státu, který může zabezpečovat nejvyšší úroveň vědy a techniky jen účelnou a promyšlenou specializací a využíváním výsledků celé světové vědy. V badatelské oblasti vědy bude vláda usilovat o to, aby se výzkum netříštil a aby využíval co nejefektivněji vědeckého potenciálu pracovníků ve vědeckých ústavech i na vysokých školách.

Pozornost bude také věnovat dalšímu zdokonalování soustavy řízení, výzkumu a vývoje, která musí zcela odstranit administrativní formy, plně uplatnit ekonomické principy mezi centrální a podnikovou sférou a zvýšit pravomoc a odpovědnost výzkumných ústavů za výsledky jejich hospodaření.

Vzhledem k významu a úloze dalšího vědeckotechnického rozvoje počítá vláda s tím, že se bude v nejbližší době otázkami rozvoje vědy a techniky v ČSSR komplexně zabývat.

Výsledky vědy a techniky mohou proniknout do života jen prostřednictvím každodenní činnosti miliónů lidí, kteří svou práci znají, mají přiměřené schopnosti, znalosti, dovednost a přehled, aby mohli své úkoly zvládnout podle přísných světových měřítek.

Proto vláda považuje za nutné skoncovat s podceňováním kvalifikace, s diletantstvím, s nadřazováním průměrnosti nad tvořivé síly a schopnosti. Má-li být tvořivé a kvalifikované práci vráceno místo, které jí náleží, vyžaduje to především, aby byla správně vyzdvihována v každodenní organizační činnosti. Vláda bude v oblasti hospodářské politiky zabezpečovat, aby platové a mzdové předpisy správně odrážely rozdíly v kvalifikované práci a aby se v celém procesu řízení demokratickou cestou dostávali dopředu schopní, kvalifikovaní a progresivní pracovníci.

Zásadního obratu bude nutno dosáhnout i při řešení institucionálních otázek. Staré metody řízení, které podniky právem kritizují, přežívaly proto, že změny v ekonomických nástrojích nebyly doprovázeny žádoucími a nutnými změnami v organizační struktuře. Do nové soustavy řízení jsme vstupovali se starou strukturou aparátu centrálního řízení, která byla vytvořena a uspořádána jako aparát direktivních řízení národního hospodářství a byla jen dílčím způsobem upravena. Nebyly důsledně dořešeny vztahy podniků a centrálních orgánů a stále v nich přetrvávaly silné prvky vztahů nadřízenosti a podřízenosti. Ani změny v organizační struktuře podniků uskutečněné v roce 1965 nepřinesly obrat, protože se v nich projevil tendence vlastní direktivně administrativním metodám řízení. Velmi málo se zatím udělalo pro to, aby administrativní pojetí monopolu zahraničního obchodu bylo likvidováno.

Tyto věci chce vláda v souladu s akčním programem strany zásadně změnit. Jsou to samozřejmě otázky velmi složité a komplikované a nelze proto očekávat, že tuto změnu je možno uskutečnit ze dne na den. Návrhy na řešení těchto otázek budou postupně předkládány k veřejnému posouzení a k projednání v Národním shromáždění.

Především je nutno v poměrně krátké době dokončit práce na řešení vztahů podniků a centrálních orgánů řízení a připravit návrhy na právní úpravu postavení podniků. Při této úpravě je třeba chápat podnikovou sféru a sféru centrálního řízení jako dvě relativně autonomní oblasti, které nejsou navzájem spojeny vztahy nadřízenosti a podřízenosti. Podniky se musí stát samostatnými hospodářskými jednotkami, které hospodaří na svůj účet; na jedné straně musí mít právo samostatně rozhodovat o své výrobě a o jejím vývoji, na druhé straně však musí nést také plnou hmotnou odpovědnost za důsledky svých rozhodnutí. Z této zásady musí také vycházet uspořádání řídicích orgánů v podnicích. V jejich složení a rozdělení pravomoci musí být zajištěn jak vysoký stupeň autoritativnosti odborného řízení, tak demokratická kontrola činnosti tohoto odborného řízení ze strany zaměstnanců i společnosti.

Z těchto hledisek bude nutno také zásadně přezkoumat strukturu a funkci centrálních státních orgánů. Tyto orgány nemohou řídit podniky přímými příkazy. Budou především formulovat obecně, závazné podmínky ekonomického řízení pro činnost podniků, budou se zabývat výdajovou a dotační politikou státního rozpočtu, tvorbou a rozpouštěním státních rezerv. Strukturu aparátu centrálního řízení je nutno uspořádat tak, aby se její orgány nestaly nositeli monopolistických zájmů výrobních a obchodních organizací, aby tato struktura umožňovala konfrontaci různorodých zájmů při tvorbě hospodářské politiky a účinnou koordinaci jednotlivých nástrojů ekonomického řízení při její realizaci a konečně aby se přitom mohla opírat o službu vysoce kvalifikovaných odborných aparátů. Tento zásadní krok ve změně struktury centrálního řízení by měl být připraven tak, aby jej bylo možno uskutečnit současně s novou státoprávní úpravou vztahů mezi našimi národy.

Přitom je nezbytné, aby státní správa byla zkvalitněna a aby došlo k její racionalizaci a zhospodárnění.

Vláda oceňuje významnou úlohu kvalifikovaného a progresivního státního i hospodářského aparátu a chce se opírat o veškeré zdravé síly v něm.

Bude nutné připravit v poměrně krátké době opatření, jak omezit dnešní neúměrně vysoký stupeň monopolizace trhu a jak rozšiřovat podmínky pro socialistickou konkurenci. V této souvislosti budou připraveny návrhy na opatření, která umožní přeměnit dnešní oborová integrační sdružení z povinných organizačních článků na sdružení dobrovolná, tzn., že podniky musí dostat právo za určitých podmínek z dnešních sdružení vystoupit, zakládat sdružení nová nebo podnikat samostatně i mimo sdružení. Obsah činnosti existujících nebo nově založených integračních sdružení by měl být přitom zásadně určován podniky, které jsou členy sdružení.

Rovněž bude nutné přezkoumat organizační strukturu dnešních podniků a umožnit jednotlivým závodům, aby se osamostatnily, pokud je to ekonomicky účelné.

Tyto úpravy nemohou vést k živelnému procesu, k rozbití efektivních výrobních seskupení, ke ztrátě konkurenční schopnosti na světových trzích. Musí být prováděny organizovaně a cílevědomě tak, že podniky nejprve podrobně zváží přínos i problémy těchto úprav a důsledně

předají povinnosti i závazky; základním kritériem organizačních změn musí být jejich technickoekonomická efektivnost.

Rovněž je nezbytné rozšířit prostor pro rozvoj družstevního podnikání a zejména vrátit náležitou funkci spotřebnímu družstevnictví, které bylo v minulosti neprávem nedoceněno.

Vláda bude všestranně podporovat rozvoj podniků zajišťujících služby placené obyvatelstvem. Neprodleně uloží rozpracovat soustavu podmínek v této oblasti podnikání, aby se odstranila dosavadní byrokratická organizační nadstavba a aby se otevřel prostor pro podnikavost a iniciativu jednotlivých provozoven.

Bude zjednodušena soustava daní a v účelné míře využito volných cen.

Odpovědnost za činnost provozoven budou mít jejich vedoucí. Národní výbory budou plnit úlohu orgánů společenské kontroly a budou hájit zájmy spotřebitelů.

Rovněž tak se již nyní činí nezbytné kroky pro zvýšení úrovně a kulturnosti vnitřního obchodu pro rozvoj jeho sítě a pro nový přístup k jeho zákazníkům.

Nezbytné je také umožnit rozvoj drobného osobního podnikání ve službách a řemeslech (bez vykořisťování cizí práce) jako plnoprávné složky socialistického hospodářství. V tomto směru vláda připraví příslušné předpisy.

Změny v organizační struktuře trhu by nebyly úplné, kdyby současně nebyly doprovázeny zásadní změnou vztahů mezi výrobními a obchodními podniky a zahraničním obchodem.

Vláda vychází z toho, že bude nezbytné důsledně postavit činnost organizací zahraničního obchodu na komerční princip. Budou stanoveny takové ekonomické a právní podmínky, aby výrobní podniky a podniky vnitřního obchodu mohly volit organizaci, prostřednictvím které chtějí provádět zahraniční obchodní transakce, a aby tam, kde je to efektivní, mohly samy vstupovat do přímých obchodních a jiných kontaktů se zahraničními partnery.

Vláda vítá a bude všestranně podporovat širokou iniciativu zemědělských podniků a pracujících v zemědělství, kteří usilují o výstavbu svých demokratických orgánů a organizací. Tyto nové orgány a organizace, k nimž se před jejich ustavením vyjádří široká zemědělská veřejnost, umožní urychlit společenskoekonomické zrovnoprávnění zemědělství s ostatními resorty a plně využijí pokrokových družstevních tradic z minulosti i dnešních pozitivních zkušeností z budování okresních zemědělských sdružení.

Vláda plně chápe svou odpovědnost za zdravý ekonomický rozvoj. V celé své činnosti (včetně politiky státních výdajů) bude dbát o národohospodářskou efektivnost a bude důsledně prosazovat potřeby a zájmy společnosti proti dílčím zájmům.

Nová vláda začíná svou práci za situace, kdy je naše ekonomika značně narušena, protože celá řada otevřených problémů ekonomiky a celé společnosti byla dlouhou dobu opomíjena.

Otevřeně řečeno v minulých letech se vytvořil velký dluh, pokud jde o rozvoj bytového fondu, komunikací a ostatních nevýrobních investic a také pokud jde o renovaci zastaralých závodů.

V řadě případů rovněž nelze říci, že mzdové relace správně odrážejí ekonomické zásluhy.

Přechod k ekonomické soustavě řízení a obrodný proces, který nyní prožíváme, přispěl k tomu, že se řada oprávněných požadavků a potřeb začala výrazně a veřejně projevovat.

I když jde z velké části o požadavky oprávněné, není možno je ihned uspokojit; vláda proto žádá všechny občany, aby pochopili, že nové požadavky můžeme klást, až budou nové zdroje, protože jinak by došlo k otevřenému inflačnímu vývoji a k oslabení měny se všemi důsledky, které z toho plynou.

Vláda se cítí povinna zdůraznit:

1. že na rozdíl od dřívější doby, kdy jako správce shromažďující a rozdělující téměř všechny společenské zdroje vystupovala vláda, bude nyní nutno postupně vytvořit situaci, ve které se budou zdroje společnosti v daleko větší míře rozdělovat v místě jejich tvorby, a že tedy za hospodaření odpovídají samy podniky. Proto je nutno chápat, že v současné době nemohou růst mzdy bez podstatného z hospodárnění výroby, toho se mohou iniciativně zúčastnit všichni pracující. Rezervy v tomto směru jsou veliké, ať už jde o nevyužité výsledky výzkumu a technického rozvoje, o nevyužitou kapacitu, o nevyužitou kvalifikaci nebo o rezervy ve zlepšení organizace výroby a práce, v pracovní morálce, ve větší přizpůsobivosti výroby. Všem těmto rezervám je společné to, že je může uvést v život jen poctivá a svědomitá práce. Vláda proto také vyslovuje podporu a uznání všem odpovědným a svědomitým organizátorům výroby, funkcionářům, vedoucím pracovníkům ve výrobě, mistrům, technikům i dělníkům, kteří tento úkol správně pochopili, čelí neodůvodněným požadavkům a usilují o zvýšení efektivity výroby;

2. že celková situace národního hospodářství se vyznačuje naprostým nedostatkem zdrojů ke krytí i oprávněných mzdových a investičních požadavků a nedovoluje zatím nic jiného než největší část těchto požadavků dočasně odsunout a uspokojit je až v závislosti na zvýšení tvorby zdrojů v budoucím období. Vláda se proto obrací ke všem pracujícím naší země a žádá je o pochopení pro to, že urychlené konsolidaci hospodářství je možno pomoci jen odstraňováním všech nehospodárností. Nereálné mzdové požadavky tuto konsolidaci hluboce narušují. Dnešní situace není však bezvýchodná. To, jak se společným úsilím všech občanů i vlády podaří situaci změnit, je v našich rukou;

3. že dnešní ekonomická kritéria, stále ještě silně zkreslená a celkově málo náročná, nedovolují naší silně uzavřené ekonomice odpovědně posoudit a přijmout některé dlouhodobé investiční záměry ve výrobě, přestože se zdají být z některých hledisek velmi naléhavé, a že je tedy třeba jejich definitivní posouzení ještě odsunout. Vláda zdůrazňuje, že je také nutno postupně a po důkladném zvážení řešit otázky kádrové a organizační struktury podnikové sféry. Racionalizaci těchto oblastí bude třeba řešit zcela přirozenou cestou převážně zdola, bez administrativních zásahů vlády a jiných státních orgánů. Nebylo by však rozumné provádět v nynější situaci kampaň za výměnu hospodářských vedoucích, kampaň za rozpuštění podnikových seskupení apod., bez ohledu na to, zda nové podniky jsou s to obstát v náročných podmínkách budoucího trhu apod. a bez ohledu na to, zda dnešní ceny a ostatní podmínky správně ukazují efektivnost podniků. Přitom nelze vyloučit okamžité provedení naléhavých změn, po kterých se volá právem. Postup v těchto otázkách vláda upraví pravidly, která v nejbližší době vydá.

Všechny uvedené otázky tvoří náročný a obtížný program. Tvoří v souladu s akčním programem KSČ východisko pro práci vlády v nejbližším období. Dnes by bylo neodpovědné slibovat více.

Vláda chce výslovně zdůraznit, že budoucnost nelze chápat jako vývoj bez rozporů, ve kterém se rázem a bez velkého úsilí může projevit podstatné zlepšení. Je nutno počítat s tím, že řešení složitých otázek bude probíhat ve stálém konfliktu progresivních a zaostalých článků a že bude brzděno omezenými možnostmi, které máme. Další kroky a konkretizaci programu bude nutno udělat po hlubokém zvážení potřeb a možnosti našeho hospodářství a v souladu s tím, jak se projeví iniciativa pracujících na zefektivnění výroby. K tomu bude třeba provést hluboké rozbory a vyžádat si vědecká dobrozdání. K provedení těchto náročných opatření má vláda připraven již svůj konkrétní program prací. Kromě toho připraví vláda v době, kdy budou vyjasněny základní výchozí pozice, také dlouhodobý program ekonomické politiky.

Vláda očekává v tomto směru pochopení u členů Národního shromáždění a podporu při krocích, které bude nutno učinit.

Soudružky a soudruzi poslanci,

Vláda zaměří svou politiku v oblasti vzdělání na to, aby se v souladu s pokrokovými tradicemi našeho školství dostalo všem mladým lidem takového stupně vzdělání, který by odpovídali jejich schopnostem a zájmům i potřebám rozvoje naší socialistické společnosti. Zvláštní péče se bude věnovat vyhledávání mladých talentů. Těmto cílům bude nutno přizpůsobit plánování výchovy i školských kapacit a pozitivní orientaci zájmů mladých lidí.

Vláda považuje za správné, aby byl za nejširší účasti vědeckých i pedagogických pracovníků zpracován perspektivní program školské politiky, který bude předložen k veřejné diskusi.

Vláda také projedná nový systém řízení a správy školství v působnosti národních výborů, aby lépe odpovídal specifickým potřebám školství a aby mohla být uplatněna zásada komplexní působnosti školských orgánů při řešení ideových, pedagogických i ekonomických otázek.

Ještě v tomto roce projedná vláda návrhy na úpravu dalšího vzdělávání patnáctileté mládeže, která nepokračuje ve studiu na středních školách a nevstoupila do učebního poměru. Posoudí též další úpravu vyučovacího režimu na školách v souvislosti se zaváděním pětidenního pracovního týdne.

Vláda považuje za nezbytné, aby byla i za nových ekonomických podmínek spolehlivě zabezpečena odpovídající úroveň výchovy učňů, a proto posoudí, jaké zlepšení materiálních podmínek v odborných učilištích a učňovských školách předpokládají jednotlivá odvětví ve svých plánech do roku 1970.

Na vysokých školách je třeba soustavně modernizovat obsah a metody výuky a dále demokratizovat život vysokých škol, tzn. zhodnotit dosavadní formy jejich správy a zjednodušit je, podle potřeby pak doplnit, popř. pozměnit ustanovení platného vysokoškolského zákona.

Vláda se bude starat o vytváření optimálních organizačních, materiálních i kádrových podmínek pro práci školy i pro předškolní výchovu, aby se podstatně zvyšoval podíl školství na společenských zdrojích. Zejména přehodnotí plán materiálního zabezpečení školství do

roku 1970 tak, že posílí podle možnosti investiční výstavbu škol a výchovných zařízení zvýší prostředky na jejich vybavení a zajistí, aby se vysoké školy vedle své pedagogické funkce mohly výrazněji podílet na rozvoji vědy a výzkumu. Bude nutné zejména vysoké školy lépe vybavovat především moderní technikou v učebnách i laboratořích na úrovni soudobé vědy, rozšířit jim přístup k zahraniční literatuře a věnovat pozornost i péči o studenty v kolejích.

V rozvoji tvůrčí práce učitelů a vychovatelů vidíme rozhodujícího činitele na našich školách. Vláda je přesvědčena, že pedagogičtí pracovníci povedou mladou generaci k potřebné aktivitě a samostatnosti při plném respektování velkých lidských hodnot, jako je čestnost, pravdivost, úcta k lidem a k jejich práci. Vzhledem k odpovědnému poslání učitelů a vychovatelů bude se vláda dále starat i o jejich lepší materiální zabezpečení.

Vláda přikládá velký význam tomu, aby na všech místech společenského i hospodářského života pracovali lidé plně kvalifikovaní. Budou proto také vytvořeny podmínky, aby absolventi škol mohli prohlubovat své vzdělání, a v souvislosti s větším pohybem pracovních sil bude umožněno potřebné přeškolení.

Péči o potřeby mládeže pokládá vláda za důležitou součást svého politického programu. Oceňuje významný přínos mladé generace k rozvoji naší socialistické společnosti, vítá její rostoucí aktivitu v současném společenském dění a pamatuje na její úlohu v budoucím vývoji naší země.

Budeme proto nadále prohlubovat svou péči o všestrannou přípravu mládeže pro život a o její plné uplatnění podle schopnosti a dosaženého vzdělání a budeme vytvářet podmínky pro to, aby mládež mohla uspokojovat své různorodé zájmy a potřeby. Vycházíme z přesvědčení, že to vše není jen věcí škol a organizací mládeže samé, ale že to vyžaduje cílevědomé působení celé společnosti.

Vláda považuje proto za nezbytné, aby také národní výbory, podniky i ústřední úřady věnovaly soustavnou pozornost sociálním problémům a společenské, kulturní i sportovní činnosti mládeže, aby poskytovaly její iniciativě morální, organizační i hmotnou podporu, aby vytvářely podmínky pro práci dobrovolných organizací mládeže a přibíraly její zástupce k projednávání důležitých hospodářských, pracovních a sociálních otázek, které se mládeže dotýkají.

K řešení některých naléhavých otázek, týkajících se toho, co mladá generace k svému životu a práci potřebuje, projedná vláda ve spolupráci s ČSM ještě v tomto pololetí soubor opatření. V této souvislosti se vláda bude zabývat i problematikou populace a možnostmi zlepšit bytovou situaci pro mladá manželství.

Péče o zdraví lidu bude tvořit i nadále výraznou část vládních úkolů při zabezpečování potřeb obyvatelstva a v péči o vzestup jeho životní úrovně. Nabývá mimořádného společenského významu zejména v dnešní době, neboť v důsledku rozšiřování výroby a uplatňování nových výrobních způsobů se pracující i ostatní občané ve stále větší míře setkávají s faktory, které nepříznivě ovlivňují jejich zdraví. Vláda proto přijme taková opatření, aby národní výbory i podniky a organizace důsledně a účinně vytvářely podmínky k ochraně zdravého životního prostředí. Na úseku zdravotnických služeb půjde především o to, aby prostředky vynakládané na tyto účely ve stále větší míře sloužily nejen ke zkvalitnění zdravotnických a lázeňských služeb, ale aby jich bylo účelněji využíváno také k řešení těch nedostatků, které jsou středem oprávněné kritiky občanů i samých zdravotnických pracovníků.

Vláda bude také podporovat tělesnou výchovu a sport, protože rozvoj těchto činností je nezbytnou součástí péče o všestranný rozvoj člověka. Bude tedy pomáhat příslušným organizacím, aby se zejména zájmy mládeže mohly v tomto směru dostatečně uplatňovat a rozvíjet.

Bohaté kulturní tradice obou našich národů, z nichž vycházejí i současné úspěchy naší kultury, oceňované a respektované v celém kulturním světě, nás zavazují věnovat jejímu dalšímu rozvoji všestrannou pomoc a péči. Hluboký humanistický obsah, demokratický a pokrokový charakter kultury a umění našich národů výrazně přispěly k demokratizačnímu procesu v naší zemi.

Vláda má plnou důvěru k umělcům a kulturním pracovníkům, od nichž zároveň očekává, že upřímně pomohou a účinně podpoří snahy vlády při plnění úkolů vládního programu.

Vláda odmítá administrativní a byrokratické způsoby provádění kulturní politiky, a proto v úzké spolupráci s organizacemi tvůrčích uměleckých a kulturních pracovníků přezkoumá znění tiskového zákona a dalších zákonů a předpisů vztahujících se k této oblasti.

Posláním státních orgánů bude především vytvářet vhodné podmínky pro všestranný rozvoj kultury.

V té souvislosti bude třeba urychleně dokončit návrh systému ekonomiky kultury a odstranit nedostatky v honorářovém a daňovém systému v oblasti kultury a umění. Pozornost bude věnována také tomu, aby se postupně zlepšil stav polygrafického průmyslu.

Dosavadní způsob řízení kultury a umění nakupil v této oblasti mnoho problémů a nedostatků, jejichž řešení a odstranění oprávněně požadují všechny složky našeho kulturního a uměleckého života. Vláda proto ve spolupráci s uměleckými tvůrčími svazy našich literárních, divadelních, výtvarných, hudebních, filmových a televizních pracovníků postupně přezkoumá všechna zákonná a organizační opatření v této oblasti, aby se uvolnily zábrany stojící v cestě plnému uplatnění a působení našeho umění a kultury doma i v zahraničí.

Úpravou spolčovacího práva otevřeme prostor pro aktivní účast našich občanů na rozvíjení a zabezpečování nejrůznějších oblastí kulturně výchovné činnosti. Péče o kulturní prostředí našich měst a vesnic, o ochranu přírody, o záchranu našich kulturních památek, rozvoj lidové umělecké tvořivosti a rozvoj kulturního a společenského života našich občanů se tak stanou účinnějšími a efektivnějšími.

Vláda přejímá úkol zabezpečit předpoklady pro vysílání druhého televizního programu, a to do roku 1970 v oblasti Prahy, Bratislavy a Ostravy. Učiní také potřebné kroky, aby celé území republiky bylo co nejdříve pokryto kvalitním rozhlasovým a televizním signálem.

Zvláštní význam pro harmonický rozvoj kultury v celé naší republice má požadavek, aby byly vytvořeny potřebné podmínky plného a všestranného kulturního rozvoje všech občanů naší republiky bez rozdílů národnosti.

Vláda je přesvědčena, že soustavná péče o národní kulturu v naší republice za plného porozumění a součinnosti všech kulturních pracovníků přispěje k jejímu dalšímu významnému rozkvětu ve prospěch naší socialistické vlasti.

Soudružky a soudruzi poslanci,

v oblasti zahraniční politiky pokládá vláda za své základní úkoly zabezpečit mírové podmínky pro rozvoj demokratické, prosperující socialistické společnosti a zajistit samostatnost a bezpečnost země. Náročné vnitrostátní úkoly uskutečňujeme v období zvýšeného mezinárodního napětí vyvolaného agresivní politikou imperialistických kruhů. ČSSR zaujímá jednoznačně místo na straně těch, kdo bojují za společenský pokrok ve světě a za mezinárodní mír. Československo má dobré možnosti aktivně se účastnit na utváření mezinárodních poměrů, v nichž budou zajištěny zájmy všech národů v podmínkách míru a spolupráce. Je to nejen životní zájem naší země, ale vyplývá to i z podstaty našeho společenského zřízení, z principu internacionální solidarity, k němuž se hlásíme.

ČSSR je socialistickou zemí. Trvalým základem čs. zahraniční politiky je přátelství a úzká spolupráce se Sovětským svazem a dalšími socialistickými státy. Naše spojenectví se Sovětským svazem patří mezi ony trvalé, pevné hodnoty, jejichž ryzost plně potvrdila i kritická prověrka všech hodnot v soudobém obrodném procesu. Je tomu tak proto, že naše přátelství se Sovětským svazem organicky vyplývá z draze zaplacených zkušeností našich národů, že nás k němu dovedla sama logika historického vývoje, životní zájmy a potřeby naší vlasti, že je podloženo vůlí, potřebami i city našeho lidu.

V důsledném upevňování internacionální solidarity se socialistickými zeměmi, založené na demokratických zásadách rovnosti a nezávislosti, nevměšování a vzájemného respektování, vidíme záruku, že svazky mezi socialistickými zeměmi se budou posilovat a podmínky pro iniciativní zahraniční politiku se budou příznivě rozvíjet. V tomto duchu bude ČSSR aktivně plnit úkoly vyplývající z Varšavské smlouvy. Bude podporovat její obrannou moc a přitom uplatňovat v rámci této smlouvy demokratické zásady součinnosti a zájmy republiky.

Hospodářskou a vědeckotechnickou spolupráci se socialistickými zeměmi budeme i nadále rozvíjet jak na dvoustranné, tak i mnohostranné základně. Dosavadní stupeň společenské dělby práce v rámci RVHP považujeme za nedostatečný, a proto budeme svými návrhy přispívat k jejímu zdokonalování.

Důležitým činitelem při prohlubování upřímného přátelství mezi všemi národy socialistických zemí je maximální rozvoj kulturních, vědeckých aj. styků.

Vláda bude nadále ve své zahraniční politice klást důraz na odstranění hrozby jaderné války. Proto podporuje všechny kroky, jež mají zmírnit nebezpečí jaderného konfliktu, a vyslovuje se pro urychlené uzavření smlouvy o nešíření jaderných zbraní.

Naše politika je vedena zásadou nedělitelnosti míru a kolektivní bezpečnosti, vyjádřenou v Chartě OSN. Podporujeme cíle této světové organizace a usilujeme o plné uplatnění její mírové úlohy a její další rozvoj. V souladu s humánním a demokratickým charakterem socialistického zřízení hlásíme se k plné účasti na Mezinárodním roku lidských práv, jimž se z rozhodnutí OSN stal rok 1968.

Pokud jde o kapitalistické státy, budeme usilovat o mírové soužití s nimi. Vzhledem k našemu postavení v Evropě a hospodářskému a kulturnímu sepětí se všemi částmi kontinentu máme široké možnosti pro uskutečňování aktivní evropské politiky. Jsme po rozvoj dobrých vztahů a spolupráce se svými sousedy i s ostatními evropskými státy na základě zásad nezávislosti a svrchovanosti, rovnoprávnosti, nevměšování do vnitřních záležitostí a vzájemných výhod. Za

hlavního činitele stabilizace evropských poměrů považujeme uznání současného stavu v Evropě všemi státy. Budeme usilovat o rozšíření celoevropské spolupráce ve všech oblastech, aby se tak vytvořila základna pro vzájemné porozumění mezi evropskými národy a pro upevnění jejich bezpečnosti. Jsme přesvědčeni, že nastala doba podniknout ke zmírnění napětí v Evropě taková opatření, jež by dovolila, aby se obrovského materiálního a lidského potenciálu vynakládaného na vojenské účely mohlo postupně využít pro zlepšení hmotných a duchovních podmínek života národů.

Vidíme velké možnosti pro rozvoj našich dvoustranných styků s Francií, Itálií, Velkou Británií a zeměmi Beneluxu. Totéž platí o severských státech, jejichž některá zahraničně politická stanoviska sledujeme se sympatiemi. Pozornost budeme věnovat také všestrannému rozvoji dobrých sousedských vztahů s neutrálním Rakouskem.

Pokud jde o vztahy ke Spojeným státům, je především na americké vládě, aby odstranila překážky, které stojí v jejich cestě. Jde např. o navrácení čs. měnového zlata uloupeného Hitlerem, které je od konce druhé světové války blokováno vládou USA, jakož i o odstranění diskriminačních opatření z dob studené války.

Zásadním problémem pro čs. politiku byla a zůstává německá otázka, která je jedním z klíčových aspektů evropské bezpečnosti. ČSSR důsledně vychází z existence dvou německých států. Německá demokratická republika je důležitým činitelem míru a rovnováhy sil v Evropě a má při budování socialismu a upevňování svého mezinárodního postavení naši plnou podporu.

S největším zájmem sledujeme vývoj v sousední Německé spolkové republice. Rozhodně odmítáme revanšistické, protidemokratické, neonacistické a militaristické tendence v NSR. Na druhé straně s uspokojením konstatujeme, že ve veřejnosti i u některých politických představitelů se tu projevují realistické i demokratické názory a proudy. S Německou spolkovou republikou máme dnes určité styky v oblasti hospodářské, kulturní a vědecké. Předpokladem pro normalizaci politických vztahů, která by odpovídala zásadám dobrého sousedství, je uznání existujících realit a vyřešení některých otázek, které pro nás mají zásadní význam.

ČSSR se chce v míře svých možností podílet na mírovém řešení konfliktních situací i nejpálčivějších problémů soudobých mezinárodních vztahů, které zhoršují atmosféru porozumění ve světě. Budeme dále podporovat spravedlivý boj vietnamského lidu za uskutečnění jeho nezadatelných práv. Vítáme upřímné snahy nalézt cestu k ukončení války ve Vietnamu mírovými prostředky při respektování oprávněných požadavků vietnamského lidu proti americké agresi. Navrhli jsme, aby se Praha stala místem pro mírová jednání.

Pokud jde o urovnání vleklé krize na Středním východě, považujeme za nezbytné politické řešení v souladu s rezolucí Rady bezpečnosti z 22. listopadu 1967, která požaduje stažení izraelských ozbrojených sil z okupovaných území arabských států, a zdůrazňujeme nezbytnost, aby všechny členské státy v OSN v této oblasti uznaly, že každý z nich má právo na existenci jako nezávislý národní stát a právo na život v míru a bezpečí.

S rozvojovými zeměmi, v nichž žije více než polovina obyvatel zeměkoule, hodlá vláda nadále rozvíjet politiku přátelství a spolupráce. Tato politika vyplývá ze společného boje proti imperialismu a kolonialismu, ze společného úsilí o uspořádání světa na zásadách mírového

soužití a ze společného zájmu o rozvoj oboustranně výhodných styků. Jsme pro širokou hospodářskou spolupráci se zeměmi, které se ubírají cestou nezávislého vývoje.

Důležitým faktorem čs. zahraniční politiky je bohatství naší kultury, vědy a umění. Jejich úroveň nesčetněkrát podpořila dobré jméno Československa v cizině. Domníváme se, že bude možno i nutno vytvořit potřebné podmínky pro uplatnění naší kultury v zahraničí, zejména zdůrazněním jejího demokratického humanitního a socialistického charakteru.

Při provádění své zahraniční politiky bude vláda vycházet z reálného hodnocení mezinárodních události a bude mít trvale na zřeteli, že socialistické Československo je pevnou součástí socialistického společenství. Československá zahraniční politika je záležitostí všeho lidu. Vláda bude předkládat Národnímu shromáždění nejen zprávy o provádění zahraniční politiky, ale především už své koncepční záměry. Bude usilovat o to, aby sám lid v míře co nejširší, zejména prostřednictvím Národní fronty, se účastnil na vytváření zahraniční politiky. Vláda zabezpečí plnou koordinaci činnosti mezi ministerstvem zahraničních věcí s odpovídajícími resortními ministerstvy při tvorbě zahraniční politiky a při jejím operativním provádění.

Vnější bezpečnost státu.

Vláda považuje všestranné a spolehlivé zabezpečení obrany země za jeden ze svých nejpodstatnějších úkolů.

K jeho uskutečnění bude přistupovat na principu, že výstavba a obrana socialismu jsou nedílné. Bude usilovat o to, aby všechny státní orgány a státní organizace nesly příslušným dílem svou odpovědnost za obranu státu, aby se otázky obrany staly záležitostí všeho lidu. Vláda oceňuje pozitivně práci příslušníků armády, kteří ve svém celku plně podporují pokrokové úsilí naší společnosti. Stejně tak vláda vysoce oceňuje pozitivní práci těch příslušníků vnitřní bezpečnosti, kteří pracují na vnitřní bezpečnosti našeho státu.

Obranný systém státu bude včleněn do nových celospolečenských souvislostí, uspořádání celé obranné soustavy bude podřízeno státnímu politickému systému.

Vláda se bude zabývat všemi rozhodujícími otázkami obrany státu, včetně branné výchovy a přípravy občanů k obraně a ochraně života a zdraví obyvatelstva v případě války.

Zabezpečení obrany republiky a další výstavba Čs. lidové armády bude probíhat pod kontrolou Národního shromáždění, bude všestranně a komplexně odrážet politické, ekonomické a kulturní poměry v naší zemi.

Československá lidová armáda bude i nadále jednotná. Vláda bude usilovat, aby armáda byla morálně a politicky pevná, vysoce bojeschopná a vždy připravena bránit socialistickou republiku proti vnějšímu nepříteli.

Dokud existuje NATO, budeme spolupůsobit k upevnění Varšavské smlouvy, budeme usilovat o to, aby Československá lidová armáda byla pevným článkem tohoto společenství, a vyvineme větší iniciativu k prohloubení práce spojeného velení. Potřeby obrany bude vláda zabezpečovat v souladu s možnostmi našeho státu. Pro vrcholné řízení obrany republiky navrhne vláda Národnímu shromáždění zákon, kterým bude ustaven ústřední státní orgán - Rada obrany státu.

Soudružky a soudruzi,

uskutečnění programu, jehož hlavní cíle jsou vytyčeny v tomto prohlášení, považuje vláda za základní předpoklad úspěšného rozvoje socialistické společnosti v Československu. Program doplňuje podrobným časovým plánem, který již dala k dispozici všem poslancům Národního shromáždění. To umožní, aby realizace programu byla kontrolována nejen vládou, ale i Národním shromážděním. O splnění těchto cílů bude rozhodovat práce každého z nás. Vláda si je přitom plně vědoma, jak veliký podíl odpovědnosti jí při této práci připadá. Proto také nepovažuje předkládaný program za uzavřený a neměnný. Naopak, úkoly obsažené ve vládním prohlášení budou dále rozpracovávány a doplňovány tak, aby neustále odpovídaly potřebám vývoje společnosti.

Při uskutečňování vytyčených cílů musíme vždy vycházet z toho, čeho jsme doposud dosáhli. Proto vláda ve svém prohlášení staví před sebe i před celou společnost reálné cíle. Proto také předkládaný program není programem slibů, ale především programem práce. Takovýto program může být splněn tehdy, stane-li se předmětem zájmu a snahy všech občanů této republiky. Pouze tehdy, bude-li novou vládu v její činnosti podporovat všechen lid, bude-li vláda moci vycházet z jeho neustálé činorodé iniciativy, opírat se o jeho důvěru a aktivitu, pouze tehdy se bude moci úspěšně zhostit svých velkých úkolů.

Proto se nová vláda obrací na všechny občany naší země, Čechy, Slováky i všechny příslušníky ostatních národností, dělníky, rolníky, inteligenci, starší generaci, ženy i mládež - prostě všechny lidi dobré vůle, všechny spoluobčany, aby se plně zapojili do úsilí o budoucí rozkvet naší socialistické země. Obracíme se k našemu lidu s hlubokou důvěrou v jeho moudrost, rozvážnost, vlastenecké a socialistické cítění a jeho demokratické tradice a prosíme jej o podporu a porozumění v naší odpovědné práci. Obracíme se k naší dělnické třídě a rolnictvu, které tvoří rozhodující většinu naší společnosti a na jejichž práci bezprostředně závisí i úspěch našich záměrů. Obracíme se na československou inteligenci v pevné důvěře, že obrodný proces a volný prostor, který se vytváří pro myšlení i pro volnou výměnu názorů, bude velkým podnětem pro všestranné urychlení rozvoje naší vědy i kultury. Obracíme se na naši mládež, prochnutou ideály, i na zkušené starší pracovníky, bohaté životní moudrosti. Obracíme se na ženy, které tak obětavě nesly tíhu minulých let. Vláda pevně věří v talent, dovednost i pevnou vůli všech vrstev a skupin naší společnosti, věří v jejich schopnosti vybudovat socialistickou společnost, odpovídající našim podmínkám a tradicím.

Jde nám o vytvoření takové vzájemné důvěry mezi lidem a vládou, při níž je na jedné straně činnost vlády neustále podněcována iniciativou lidu a kontrolována jeho volenými orgány, a na druhé straně správná rozhodnutí vlády nacházejí činorodou podporu lidu a jsou jím aktivně uváděna do praxe.

Dějiny neposkytují národům příliš často tak velké možnosti, jaké jsou dnes otevřeny před obyvateli naší země. Vláda chce učinit vše pro to, aby splnila úkoly, které jí tato dějinná etapa ukládá, a tím aby splnila naděje lidu a zasloužila si tak jeho důvěru. Proto se vláda obrací též na vás, poslance Národního shromáždění, přímo volené zástupce lidu, abyste předkládaný program posoudili a vyslovili jí důvěru, která jí umožní plně rozvinout svou práci na plnění vytyčených úkolů.

Přednesl předseda vlády Oldřich Černík